

Kybervýchova žáků středních škol

Cyber-education of high school students

Bc. Tereza Čapková

Diplomová práce
2011

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta aplikované informatiky

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně

Fakulta aplikované informatiky

akademický rok: 2010/2011

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Bc. Tereza ČAPKOVÁ**
Osobní číslo: **A09438**
Studijní program: **N 3902 Inženýrská informatika**
Studijní obor: **Učitelství informatiky pro základní a střední školy**

Téma práce: **Kybervýchova žáků středních škol**

Zásady pro vypracování:

1. Vypracujte literární rešerši na téma kybervýchova.
2. Vytvořte dotazník pro zjištění úrovně kybervýchovy na středních školách.
3. Zajistěte a proveďte kvantitativní výzkum na středních školách.
4. Vyhodnoťte a zpracujte výsledky výzkumu matematicko-statistickými metodami.
5. Vytvořte návrh projektu začleňujícího kybervýchovu jako součást výchovného systému.

Rozsah diplomové práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování diplomové práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

1. CHRÁSKA, Miroslav. *Metody pedagogického výzkumu. Základy kvantitativního výzkumu*. 1. vyd. Praha: Grada, 2007. 272 s. ISBN 978-80-2471369-4.
2. SHEA, Virginia. *Netiquette*. San Francisco CA 94118 : Albion Books, 1997. 155 s. Online Edition 1.1. Dostupný z WWW: <http://www.albion.com/netiquette/book/index.html>. ISBN 0-9637025-1-3.
3. ŠATAVOVÁ, Lenka. *Problematika dodržování netiquette v online komunikaci*. Brno: Masarykova Univerzita, Filozofická fakulta, Ústav české literatury a knihovnictví, Kabinet informačních studií a knihovnictví, 2009. 58 s., 3 str. příloh. Vedoucí diplomové práce PhDr. Michal Lorenz. ISSN 1802-9736.
4. HAMBRIDGE, Sally. *Netiquette guidelines*. Ali : Albury local InterNet (online). 1995. Dostupný z WWW: <http://www.albury.net.au/new-users/rfc1855.txt>.
5. Kolektiv autorů. *Kyberšikana a její prevence – příručka pro učitele*. 1. vyd. Plzeň: DRAGON PRESS s.r.o., 2009. 108 s. ISBN 978-80-86961-78-1.

Vedoucí diplomové práce:

Ing. Mgr. Svatava Kašpárková, Ph.D.

Ústav pedagogických věd

Datum zadání diplomové práce:

24. února 2011

Termín odevzdání diplomové práce:

13. června 2011

Ve Zlíně dne 24. února 2011

prof. Ing. Vladimír Vašek, CSc.
děkan

doc. Mgr. Roman Jašek, Ph.D.
ředitel ústavu

ABSTRAKT

Diplomová práce se zabývá kybervýchovou žáků středních škol. Teoretická část je zaměřena na popis internetu, kyberprostoru a informační etiky. Jsou zde popsána témata netikety, neetického chování a vystupování na internetu. Vysvětlena jsou také nebezpečí internetu jako je kyberšikana, kybergrooming, kyberstalking, spamy a hoaxy. Dále je zpracováno zakotvení kybervýchovy ve školách.

V praktické části je proveden kvantitativní výzkum pomocí dotazníku na pěti středních školách. Výstupní data jsou pak zpracovány. Formulovány byly čtyři hypotézy, které jsou podle výsledků výzkumu potvrzeny nebo vyvráceny. Na konci praktické části je vytvořen návrh projektu začleňujícího kybervýchovu jako součást výchovného systému.

Klíčová slova: kybervýchova, internet, kyberprostor, informační etika, netiketa

ABSTRACT

This thesis deals with cyber-education of high school students. The theoretical part is aimed at describing the Internet, cyberspace and information ethics. There are described netiquette issues, unethical behavior and manners on the Internet. There are also explanations of dangers of the Internet such as cyberbullying, kybergrooming, kyberstalking, spam and hoaxes. Next it is processed the anchoring of cyber-education in schools.

In the practical part is made a quantitative research using questionnaire at five high schools. Output data are processed. Four hypotheses were formulated, which are confirmed or disproved based on the results of research. At the end of the practical part is a proposal of project incorporating cyber-education as part of the educational system.

Keywords: cyber-education, Internet, cyberspace, information ethics, Netiquette

Poděkování

Především děkuji paní Ing. Mgr. Svatavě Kašpárkové, Ph.D., vedoucí diplomové práce, za odborné vedení, pomoc při řešení problémů a cenné rady a připomínky, kterými pomáhala při vzniku této práce.

Dále také děkuji rodině za finanční a morální podporu po celou dobu studia.

A v neposlední řadě děkuji příteli Ing. Radku Švehlákovi za velkou oporu při zpracovávání této práce.

Prohlašuji, že

- beru na vědomí, že odevzdáním diplomové/bakalářské práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby;
- beru na vědomí, že diplomová/bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k prezenčnímu nahlédnutí, že jeden výtisk diplomové/bakalářské práce bude uložen v příruční knihovně Fakulty aplikované informatiky Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně a jeden výtisk bude uložen u vedoucího práce;
- byl/a jsem seznámen/a s tím, že na moji diplomovou/bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3;
- beru na vědomí, že podle § 60 odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- beru na vědomí, že podle § 60 odst. 2 a 3 autorského zákona mohu užít své dílo – diplomovou/bakalářskou práci nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- beru na vědomí, že pokud bylo k vypracování diplomové/bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tedy pouze k nekomerčnímu využití), nelze výsledky diplomové/bakalářské práce využít ke komerčním účelům;
- beru na vědomí, že pokud je výstupem diplomové/bakalářské práce jakýkoliv softwarový produkt, považují se za součást práce rovněž i zdrojové kódy, popř. soubory, ze kterých se projekt skládá. Neodevzdání této součásti může být důvodem k neobhájení práce.

Prohlašuji,

- že jsem na diplomové práci pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.
- že odevzdaná verze diplomové práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

Ve Zlíně

.....
podpis diplomanta

OBSAH

ÚVOD.....	10
I TEORETICKÁ ČÁST	12
1 INTERNET A KYBERPROSTOR.....	13
2 INFORMAČNÍ ETIKA	14
2.1 ZÁMĚRY INFORMAČNÍ ETIKY	16
2.2 DĚJINY INFORMAČNÍ ETIKY	16
2.3 DŮSLEDKY PORUŠOVÁNÍ INFORMAČNÍ ETIKY	19
2.4 NETIKETA.....	20
2.5 FAKTORY PODPORUJÍCÍ NEETICKÉ CHOVÁNÍ.....	21
3 NEBEZPEČÍ INTERNETU	24
3.1 KYBERŠIKANA.....	24
3.1.1 Nejčastější projevy kyberšikany	25
3.1.2 Kazuistika.....	26
3.2 KYBERGROOMING	27
3.2.1 Etapy manipulace dítěte	28
3.2.2 Příklady kybergroomingu.....	29
3.3 KYBERSTALKING.....	30
3.3.1 Typologie stalkerů.....	30
3.4 SPAM A HOAX.....	31
3.4.1 Spam.....	31
3.4.1.1 Prevence.....	32
3.4.2 Hoax	33
4 KYBERVÝCHOVA VE ŠKOLE.....	35
4.1 INFORMAČNÍ ETIKA V RÁMCOVÝCH VZDĚLÁVACÍCH PROGRAMECH (RVP).....	35
4.2 RODINNÁ SMLOUVA O BEZPEČNÉM UŽÍVÁNÍ INTERNETU	36
II PRAKTICKÁ ČÁST	38
5 VÝZKUM.....	39
5.1 CÍLE VÝZKUMU	39
5.2 PŘEDVÝZKUM	39
5.3 VOLBA VÝZKUMNÉHO VZORKU	40
5.3.1 Gymnázium a jazyková škola s právem státní jazykové zkoušky Zlín (JŠ Zlín).....	40
5.3.2 Gymnázium Zlín – Lesní čtvrť.....	41
5.3.3 Gymnázium Otrokovice	41
5.3.4 Střední škola obchodně technická Zlín s. r. o.	42
5.3.5 Střední průmyslová škola Zlín	42
5.3.6 Střední průmyslová škola Otrokovice.....	42

5.3.7	Obchodní akademie Tomáše Bati a Vyšší odborná škola ekonomická Zlín	43
5.3.8	Střední škola informatiky, elektrotechniky a řemesel Rožnov pod Radhoštěm.....	43
5.4	TVORBA DOTAZNÍKU	43
5.5	HYPOTÉZY.....	45
6	ANALÝZA ZÍSKANÝCH DAT.....	46
6.1	MNOŽSTVÍ RESPONDENTŮ	46
6.2	DOTAZNÍK – OTÁZKA Č. 1: POHLAVÍ.....	47
6.3	DOTAZNÍK – OTÁZKA Č. 2: VĚK	48
6.4	DOTAZNÍK – OTÁZKA Č. 3: JAK ČASTO POUŽÍVÁŠ POČÍTAČ S PŘIPOJENÍM NA INTERNET?.....	49
6.5	DOTAZNÍK – OTÁZKA Č. 4: KOLIK ČASU TRÁVÍŠ NA INTERNETU?.....	50
6.6	DOTAZNÍK – OTÁZKA Č. 5: KDE MÁŠ PŘÍSTUP NA INTERNET?	51
6.7	DOTAZNÍK – OTÁZKA Č. 6: CO VĚTŠINOU NA INTERNETU VYHLEDÁVÁŠ?	52
6.8	DOTAZNÍK – OTÁZKA Č. 7: CO POVAŽUJEŠ ZA VÝHODY KOMUNIKACE NA INTERNETU?	53
6.9	DOTAZNÍK – OTÁZKA Č. 8: CO POVAŽUJEŠ ZA NEVHODNÉ CHOVÁNÍ NA INTERNETU?	54
6.10	DOTAZNÍK – OTÁZKA Č. 9: MÁŠ OD RODIČŮ ZAKÁZANÉ NAVŠTĚVOVAT URČITÉ WWW STRÁNKY?	56
6.11	DOTAZNÍK – OTÁZKA Č. 10: KONTROLUJÍ RODIČE, CO DĚLÁŠ NA INTERNETU?	57
6.12	DOTAZNÍK – OTÁZKA Č. 11: MÁTE VE ŠKOLE ZAKÁZANÉ (ZABLOKOVANÉ) NĚJAKÉ WWW STRÁNKY?.....	58
6.13	DOTAZNÍK – OTÁZKA Č. 12: VYSVĚTLOVAL/A VÁM UČITEL/KA, JAK SE MÁTE CHOVAT NA INTERNETU?	59
6.14	DOTAZNÍK – OTÁZKA Č. 13: POVÍDÁŠ SI S RODIČI NEBO KAMARÁDY O TOM, CO DĚLÁŠ NA INTERNETU?.....	60
6.15	DOTAZNÍK – OTÁZKA Č. 14: VIDĚL/A JSI NĚKOHO, JAK DĚLÁ NA INTERNETU NĚCO, CO JSI POVAŽOVAL/A ZA NEVHODNÉ?.....	61
6.16	DOTAZNÍK – OTÁZKA Č. 15: VÍŠ, CO JE TO KYBERŠIKANA?	62
6.17	DOTAZNÍK – OTÁZKA Č. 16: CO JE PODLE TEBE KYBERŠIKANA?	63
6.18	DOTAZNÍK – OTÁZKA Č. 17: CO JE TO NETIKETA?	64
6.19	DOTAZNÍK – OTÁZKA Č. 18: MYSLÍŠ SI, ŽE SE NA INTERNETU CHOVÁŠ SLUŠNĚ?	66
7	INTERPRETACE DAT.....	67
7.1	VYHODNOCENÍ HYPOTÉZ.....	67
8	NÁVRH PROJEKTU.....	71

ZÁVĚR.....	74
ZÁVĚR V ANGLIČTINĚ	76
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	78
SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK	81
SEZNAM GRAFŮ	82
SEZNAM TABULEK.....	83
SEZNAM PŘÍLOH.....	84
PŘÍLOHA I: PRAVIDLA NETIKETY	85
PŘÍLOHA II: RODINNÁ SMLOUVA O BEZPEČNÉM UŽÍVÁNÍ INTERNETU	87
PŘÍLOHA III: DOTAZNÍK	90

ÚVOD

V dřívějších dobách, kdy nebyly počítače s připojením na internet ještě příliš rozšířené, se téma etického chování a vystupování na internetu neřešilo. Nebylo to potřeba. Ale v dnešní době rychlého technického rozvoje, kdy téměř každá domácnost vlastní počítač, je potřeba toto téma zpracovat a diskutovat o něm. Téměř každé dítě má přístup k internetu ať už ve škole, doma nebo kdekoli na mobilu. Bohužel mnozí rodiče už ovšem „moderním vymoženostem“ nerozumí. Často můžeme vidět, že děti rozumí počítačům více než rodiče. Ale ani školství na tom není o moc lépe. Žáci se naučí základům práce s počítači, ale málokdo se poté věnuje i kybervýchově – správnému etickému chování a vystupování na internetu.

Z tohoto důvodu jsem si vybrala toto téma pro mou diplomovou práci.

Diplomová práce se skládá ze dvou částí, teoretické a praktické.

Cílem teoretické části je zpracování rešerše na základě vyhledané odborné literatury a pojmové zakotvení této problematiky. Zabývá se popisem internetu a kyberprostoru. Čtenáři je vysvětlen pojem informační etika, její dějiny, záměry a důsledky nedodržování této etiky. Dále jsou zde popsány pravidla a zásady vystupování na internetu označované jako netiketa. Vypsány jsou zde i faktory podporující neetické chování uživatelů internetu. Zmíněna jsou možná nebezpečí internetu. Mezi tyto nebezpečí lze zahrnout kyberšikanu, v dnešní době velmi diskutovaný a rozšiřující se problém. Dále kybergrooming, což je vyvolávání důvěry v obětech za účelem osobního setkání a následného zneužití. Kyberstalking označuje opakované, dlouhodobé a systematické obtěžování obětí, provozované pomocí informačních technologií. Dalšími nebezpečími mohou být spamy, nevyžádané, obtěžující zprávy nebo hoaxy podvodné, poplašné nebo žertovné zprávy. V práci je popsáno zakotvení kybervýchovy ve školství. Informační etika je obsažena v Rámcových vzdělávacích programech. Také je zde uvedena rodinná smlouva o bezpečném užívání internetu, kterou podepisují rodiče a děti a zavazují se tím k dodržování obsažených pravidel.

Praktická část se skládá ze dvou částí. První část se zabývá provedením kvantitativního výzkumu na vybraných středních školách. Tento výzkum byl proveden metodou dotazníkového šetření. Hlavním cílem je zjistit úroveň kybervýchovy na středních školách. Další dílčí cíle jsou uvedeny v praktické části. Získaná data z dotazníků byla zpracována

matematicko-statistickými metodami. Výsledky jsou zpracovány do přehledných grafů a tabulek. Je zde popsána tvorba dotazníku, předvýzkum a volba výzkumného vzorku. Bylo stanoveno také několik hypotéz, které jsou na konci práce buď potvrzeny nebo vyvráceny. Na konci první části jsou výsledky provedeného výzkumu shrnuty a diskutovány. Další část se zabývá návrhem začlenění kybervýchovy jako součásti výchovného systému. Kybervýchova je velmi obsáhlé téma a zasahuje do více předmětů, proto bylo nejvhodnější zvolit zahrnutí do průřezových témat. Průřezová témata vytvářejí příležitosti pro uplatnění žáků a rozvíjí osobnost žáka, jeho postoje a hodnoty. Konkrétně se pak zaměřuje na průřezové téma mediální výchovy.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 INTERNET A KYBERPROSTOR

Když v roce 1969 vznikla první síť ARPANET, nikdo nepředpokládal, jak obrovský a rychlý bude rozvoj síťových technologií propojujících miliony počítačů. Rychlost, s jakou se rozvíjely počítačové a komunikační technologie, byla mimo veškeré běžné praktiky. Celá historie těchto technologií čítá čtyřicet let, což je v historii techniky jen zlomek času.

Do poloviny 90. let byly tyto technologie přístupny jen vědcům a studentům vysokých škol a počítačová síť umožňovala jen komunikaci prostřednictvím e-mailu a výměnu názorů v rámci diskusních skupin. Širokou veřejnost oslovil internet v polovině 90. let, kdy byla spuštěna služba World Wild Web, která umožňovala nejen výměnu textových souborů, ale také grafických souborů, fotografií, hudebních souborů a videa.

Vznikl tak virtuální svět, který se začal nazývat kyberprostorem. Slovo kyberprostor je odvozeno od anglického slova cyberspace. Toto slovo poprvé použil William Gibson ve svém sci-fi románu Neuromancer (1984). Kyberprostor tedy znamená něco jako internetový svět, ve kterém existují časopisy, noviny, knihy, rádio, televize, galerie, muzea, obchody, burzy, cestovní kanceláře a ostatní subjekty, které nemají fyzickou obdobu. Podle francouzského filozofa Pierra Lévyho je kyberprostor „...nové komunikační prostředí, které povstává z celosvětového propojení počítačů.

Tento termín označuje nejen hmotnou infrastrukturu digitální komunikace, ale zároveň nesmírný oceán informací, který v ní sídlí, stejně tak jako lidské bytosti, které se po něm plaví a zásobují jej.“ (Petro, J. 2005)

2 INFORMAČNÍ ETIKA

Etika je vědou o morálce. Etika se ptá na podmínky a možnosti morálního jednání, je kritickou reflexí existující morálky. Morálkou nebo mravností je pak třeba rozumět pravidla, příkazy, hodnoty a normy, akceptované jakožto platné pro nějaké společenství, jež mají vést ke společensky žádoucímu jednání uznávanému společenstvím za dobré. (Liessmann, Zenaty, 1994)

Etika jako věda ovlivňuje snad všechny vědní disciplíny a v každé vědní disciplíně je nutné etická východiska hledat. Stejně tak i v informační vědě je nutné se ptát na podmínky a možnosti morálního jednání v informační práci, naučit se reflektovat morálku při práci s informacemi. Tento požadavek nabývá na důležitosti v dnešní informační společnosti, kdy se rozdíl mezi chudými a bohatými poměruje možností přístupu k informacím. Informační etika je chápána jako podmnožina etiky obecné, dotýká se bezprostředně žurnalistické oblasti, knihovnictví, informatiky, publikační činnosti apod. (Činčera, 1997)

Internet je prostor, ve kterém spolu či vedle sebe žijí milióny lidí a pokud má internet i nadále představovat médium schopné života, musí zde podle této teze existovat určité etické normy spolu s nástroji pro kontrolu jejich dodržování, jak je tomu ve všech jiných vyspělých společnostech (státech, spolcích, komunitách). Etika na internetu je téma podceňované, ale pro budoucnost internetu existenciálně důležité.

Současní pozorovatelé často internetu vyčítají např. diskuse plné zcela nepublikovatelných pojmů či nárůst počtu pornografických stránek. Samozřejmě lze položit otázku, zda pornografii za problém považovat, přinejmenším její snadnou přístupnost pro nezletilé děti bychom však měli brát vážně. Dalším podobným fenoménem, odhalujícím etické slabiny internetového prostředí, je skutečnost, že ve svém svědomí často nepovažujeme za problém užívání nelegálně získaného softwaru.

Internet je ze své podstaty liberálním médiem: každý člověk může publikovat téměř vše, co chce. Je samozřejmé, že některé aktivity jsou limitovány zákony (dětská pornografie, propagace rasismu, nacismu či porušování autorských práv), ale i tak celé kybernetické prostředí staví na svém liberalismu a autorské svobodě. Hlavní prvky, které tvoří tuto svobodu, jsou nízké vstupní náklady, snadná dostupnost a touha člověka být slyšen. Na internetu tedy mohou publikovat (často úspěšně) i ti, kteří by v klasických médiích

z různých příčin dostali prostor jen velice obtížně (což je zároveň samozřejmě do značné míry pozitivní).

Další novou skutečností, se kterou se uživatelé virtuálního prostoru musí vyrovnávat, je rozměr anonymity. Řada lidí má pocit, že je na internetu nikdo „nevidí“. Ztrácí tak své zábrany jak v rovině slušnosti (například v diskusních serverech, chatech apod.), tak v rovině strachu (neukradnu knihu z knihkupectví, neboť mám strach, že mě někdo chytí či uvidí. Ale klidně stáhnou, nainstalují a používám MS Office Professional nesrovnatelně vyšší ceny, protože necítím akutní ohrožení).

O českém národu se někdy říká, že „co Čech, to trenér“. Je vcelku jedno, jde-li o fotbal či lední hokej, ale téměř každý (téměř) má zcela jasnou představu o tom, koho nasadit do základní sestavy, kdo by neměl být ani na lavičce, kdo je přestárlý a k ničemu nebo jaká by měla být taktika. Tento fenomén se na první pohled může týkat převážně pánů v hospůdce u piva. Jenže ženy na tom nejsou o mnoho lépe (jen místo hráčů se obvykle věnují jiným tématům).

Českým národním sportem tedy je vyjádřit se ke všemu a co možná nejhlasitěji. To může být důvodem boomu českých blogů a blogovacích serverů. Naproti tomu server technorati.com, sledující vývoj blogoscény v mezinárodním měřítku, eviduje v první desítce nejoblíbenějších blogů většinou ty o odbornějších tématech, jako jsou webové aplikace, software apod.

Mnoho lidí vidí blog jako místo pro svůj komentář k danému tématu. Blog na idnes dokonce dodává komentář k určení blogů: Můžete svobodně vyjadřovat své názory, psát komentáře, recenze, kritizovat i chválit cokoli a kohokoli. Většina systémů má ještě možnost k názoru autora napsat komentář a k němu další komentář atd. Blogy se staly místem, kde velice často (ač existují i blogy kultivované a kulturní, oplývající bohatou a košatou češtinou i myšlenkami) lidé velmi nízkým a primitivním způsobem vyjadřují své názory na všechno – sport, politiku, kulturu. Ještě na přelomu století bylo vlastnictví blogu určitá móda a známka toho, že člověk má co říci světu. Dnes se blog přesouvá do roviny nepřiliš prestižního či seriózního publikačního prostoru a snad nikdo by si na vizitku nepřipsal adresu svého „deníčku“.

Černý Michal. Hledání etického rozměru internetu I. Lupa [online]. 2007 [cit. 30. 5. 2011]

Dostupné z WWW: <<http://www.lupa.cz/clanky/hledani-etickeho-rozmeru-internetu-i/>>

2.1 Záměry informační etiky

Janoš Karel (1993) popisuje záměry informační etiky:

- Poukázat na potřebu a význam informační etiky pro osoby, pracující ve sféře informací, zejména profesionálně.
- Poukázat na potřebu a význam informační etiky z hlediska prospěšnosti práce osob neprofesionální, pracujících ve sféře informací.
- Vyzdvihnout nezbytnost informační etiky pro celou sféru informací.
- Zvýšit úroveň, profesionalitu informační práce jako službu společnosti.
- Zvýšit profesionální status informačních pracovníků a knihovníků.
- Prohloubit vážnost informační práce v odborné veřejnosti.
- Stmelit na etických zásadách obec informačních pracovníků a knihovníků.
- Zabezpečit, aby se informační pracovníci a knihovníci nepropůjčovali k činnostem neslučitelným se zásadami informační etiky.
- Přispět k tomu, aby informace byly faktorem příznivě působícím na morální rozvoj společnosti.
- Přispět k aktivní činnosti za uplatnění etiky do všech sfér společenského života, kde jde o působení informací (máme být pasivní k lavině pseudoinformací, jejichž následkem se lidé stále méně zajímají o potřebné informace pro duchovní rozvoj?).
- Preventivně působit na ochranu před nesprávným zacházením s informacemi.
- Zvýšit pocit odpovědnosti informačních pracovníků a knihovníků za důsledky porušování informační etiky.

2.2 Dějiny informační etiky

K zásadnějším úvahám na téma etiky v informačních vědách došlo v 80. letech. Připomeňme především článek „Ethics in Information Science“ z r. 1980 a rok nato „Zur Frage der Ethik in Fach-information und -kommunikation“ v Nachrichten für Dokumentation, od R. Capurra. Týž autor v r. 1987 na sjezdu německých dokumentaristů

pak použil pojmenování Informationsethik. V článku Moral issues zařazuje celou problematiku ještě do rámce „communicative ethics“.

Názory na to, co vše patří do etiky v informačních vědách, nejsou zcela sjednoceny. Jde např. o etiku ve výzkumu (společné autorství, právo na publikování aj.), ve vyučování a v informační práci (zneužívání databází informačními pracovníky pro soukromé potřeby, otázka důvěrnosti informací, omezování informačních toků.). Vyskytuje se klasifikace etických principů podle oblasti tvorby informací (povinnost autora být pravdivým a objektivním), šíření (dostupnost, důvěrnost a úplnost informací) a užití (zneužití a filtrování informací).

Na jedné straně je snaha všechny etické zásady kodifikovat, na druhé straně se však tvrdí, že etika nemůže být kodifikována a že etické kódy dobří nepotřebují a zlí je stejně nebudou respektovat. Za podmínku etiky se pokládá svoboda.

To odpovídá tradici, s jakou se v západních demokraciích uznává právo občana na osobní svobodu (od dob schválení americké ústavy v r. 1787), z čehož se postupně vyvinulo i právo na svobodu informací. Po druhé světové válce došly tyto myšlenky vyjádření i v materiálech OSN, jejichž počátek byl v r. 1947.

Ve dnech 23. 3. – 21. 4. 1948 byla konference OSN o svobodě informací v Ženevě. Třicet tři vlád zaslalo připomínky k praxi v tisku, rozhlase a filmu (tedy z oblasti sdělovacích prostředků). Citovaný dokument uvádí důležité zásady, z nichž vyjímáme:

- říkat pravdu a šířit znalosti bez zlého úmyslu (kap.I, 2a),
- usnadnit řešení ekonomických, sociálních, lidských problémů volnou výměnou informací (kap.I, 2b),
- omezit falešné a tendenční informace, určit práva a povinnosti médií, postupně eliminovat cenzuru a nelze-li, určit podmínky jejího fungování (kap.II).

Hovoří se tam i o získávání informací, o pohybu informací, o přenosu informací mezi státy a o svobodě publikování. Je sympatické, že se tam mluví i proti dezinformacím a zprávy matoucí lidi jsou označovány jako zprávy proti mezinárodnímu porozumění.

Stručně a jadrně pak byly formulovány hlavní zásady ve Všeobecné deklaraci lidských práv, přijaté Valným shromážděním OSN 10.12.1948 (tehdy se několik států, mezi nimi i Československo, zdrželo hlasování). Z této deklarace je v kontextu informační etiky (dále

jen IE) důležitý článek 19: „Každý má právo na svobodu přesvědčení a projevu... a zahrnuje právo vyhledávat, přijímat a rozšiřovat informace a myšlenky jakýmkoli prostředky a bez ohledu na hranice“. (Lze též připomenout zásadu UAP – univerzální dostupnost publikací. K formulaci „jakýmkoli prostředky“ můžeme namítnout, že se připouští i neetické. Jinými slovy je patrné, že právo nemůže suplovat etiku.)

K tomuto článku byla 19. 12. 1968 přijata „Rezoluce o svobodě informací“, kde se prohlubuje důraz na tento aspekt, přičemž se bere na vědomí, že technické vymoženosti enormně rozšiřují dosah a rozsah slov, představ a myšlenek a velmi zvyšují možnosti působení informačních prostředků pro věc dobra i zla.

V roce 1975 se v závěrečných dokumentech helsinské konference o bezpečnosti a spolupráci v Evropě věnuje dosti místa svobodné výměně informací. Převážně je však dokument zaměřen na informace novinářské. Informačních středisek a knihoven se dotýká jen podpora přístupu veřejnosti k periodickým a neperiodickým tiskovinám, podpora čtení a půjčování těchto tiskovin v knihovnách (jmenují se veřejné a univerzitní) a podpora výměny technických informací.

V Československu bylo možno publikovat některé materiály pouze v krátkém časovém úseku tzv. Pražského jara a pak po helsinské konferenci. Teprve od r. 1990 dochází v různých oblastech k vnímání fenoménu etiky v širším měřítku, patrně pod vlivem morální devastace let uplynulých. Autor v témže roce publikoval tzv. Informační chartu, kde je shrnuto několik hlavních zásad svobody a etiky v oblasti informací. Tato charta byla předána i kompetentním orgánům a v roce 1991 – s inspirací dokumentů USA – přijata tzv. Listina základních práv a svobod, jež má některé myšlenky z citované charty.

Ze všeho uvedeného plyne, že svobodný přístup jednotlivce k informacím, právo na jejich šíření, na ochranu informací o vlastní osobě, povinnost nenarušovat informacemi mravnost a porozumění mezi lidmi, je již široce zakotveno v povědomí kulturní části lidstva. Je rovněž patrný úzký vztah IE a základních práv občana. Některé pasáže z IE se zásluhou prof. Dr. Cejпка dostaly i do přednášek na Ústavu informačních studií a knihovnictví Filozofické fakulty Univerzity Karlovy v Praze.

Nadále však existuje mnoho míst na zeměkouli, kde výše uvedená práva a svobody jsou jenom vyhlašovány (někdy ani to ne) a neplněny, a také proto, že od pouhých deklarací k

jejich každodennímu naplňování je dlouhá cesta, je nutno, aby zejména vysokoškolsky vzdělaní lidé přispívali k šíření zásad IE do všech vrstev společnosti. (Janoš, 1993)

2.3 Důsledky porušování informační etiky

Internetová komunikace je v dnešní době velmi rozšířená a využívána. Tímto může docházet k omylům. Někdy to jsou pouze drobnosti, ale v jiných situacích nás může jedno kliknutí přivést k problémům a konfliktům. Ať už pochází z nepochopení či nedorozumění. Většina uživatelů se setkala při tomto způsobu komunikace s určitými problémy nebo jistě znají případy ze svého okolí. Toto, ale bohužel patří k nebezpečí internetové komunikace.

Podle Karla Janoše (1993, s. 43) jsou nejzávažnějšími důsledky dopady na lidské vztahy, podporující nedorozumění až nepřátelství. Produktem nerespektování IE jsou pseudoinformace či desinformace. Pseudoinformace nerozšiřují lidské poznání, snižují informovanost a brání správnému rozhodování. Vzbuzují zvýšené úsilí, jež může vést k poškození, nebo naopak snížené, vedoucí k degradaci osobnosti, až nulové, jehož následkem může být ochromení funkce systému.

Je nezbytné si uvědomit životní důležitost informací pro rozvoj osobnosti, jednotlivců i společnosti a z toho plyne význam IE. Informace představuje moc a záleží tedy na tom, kdo rozhoduje o tvorbě, zpřístupňování a způsobu šíření informací. Stále více se bude šířit vědomí významu informací a tudíž zesílí boj o kontrolu nad nimi.

Špatné informační návyky, získané zejména v mládí, se nedají obvykle odstranit za celý život. Předpokládáme-li, že svoboda volby je základem mravního rozhodování, pak nutno vědět, že tato svoboda umožňuje rozhodnutí ve prospěch dobra či zla. Aby se člověk mohl svobodně rozhodovat, musí mít svobodný přístup k informacím a aby uspokojil své informační potřeby, musí mít možnost získat pravdivé informace. Lež, nepravdivá informace, je tedy nejen hrubým porušováním IE, je i omezováním lidské svobody vůbec. (Janoš, 1993)

2.4 Netiketa

Netiketa, známá také pod názvy síťová nebo internetová etika, je soubor pravidel a doporučení, jimiž by se měli řídit uživatelé internetu. Jak již samo slovo netiketa napovídá, vzniklo spojením dvou pojmů: network a etiquette, tedy síť a etiketa. Netiketa je tedy síťová etiketa čili pravidla slušného chování na internetu. Viz příloha I.

V poslední době netiketa nabývá stále většího významu, protože se počet uživatelů internetu zvyšuje doslova každým dnem, a tak samozřejmě dochází stále častěji k rozličným formám nedorozumění a konfliktů, ať už úmyslných či nikoli. Ostatně stačí chvíli „surfovat“ po internetu nebo jen tak komunikovat se známými přes instant messengery nebo e-maily a jistě se dříve či později dostanete do situace, kdy si budete říkat, jestli to, čeho jste svědky, by bylo možné i v reálném životě. Respektive, jestli se lidé chovají stejně na „síti“ i v reálném životě.

Dodržování netikety by mělo být v zájmu všech uživatelů a každý by si měl být vědom odpovědnosti za své virtuální skutky. Internet jako virtuální prostředí je plné netušených možností, a není proto divu, že je dnes rájem nejrůznějších podvodníků a nekalostí, jež by občas ani v nejhorších snech nepřišly na mysl. V tomto je určitá rozporuplnost internetu: na jedné straně médium spojující bytosti ze všech koutů světa v jediný okamžik a na straně druhé stojí naprostá odlidštěnost, kdy například virtuální komunikace ztrácí aspekty komunikace tváří v tvář, stává se jednodušší, nebezpečnější a lidé si zvykají na to, že k tomu, aby si promluvili, nemusejí znát identitu toho druhého. Komunikujeme v podstatě s monitorem svého počítače a je pro nás lehké zapomenout na to, že naším partnerem není pouze avatar na obrazovce, ale reálná bytost.

Nelze samozřejmě očekávat, že dodržování netikety by vedlo k úplnému „vyčištění“ internetu, už jen z toho důvodu, že v podstatě každá komunita na internetu má svá pravidla chování a často se dosti liší. Pravdou však je, že by do jisté míry mohlo pomoci uživatelům, aby se při práci s internetem cítili bezpečněji. V každém případě by si ale uvědomili to, že „mohou-li“ provést nějakou činnost či skutek, jednoduše ještě neznamená, že by tak učinit „měli“.

Netiketa nevznikla proto, aby perzekuovala a utlačovala uživatele. Podobně jako etické kodexy má napomáhat ke správnému chování a rozhodování, pokud si člověk není svým postupem a činy jistý a potřebuje návod či radu. Kromě tohoto má však netiketa ještě jeden

důležitý úkol: připomínat uživatelům, že by se i ve virtuálním prostoru měli chovat přinejmenším podobně jako v reálném světě. V současnosti je možné na internetu pozorovat netikety různých komunit a skupin, protože neexistuje žádný obecný kodex, který by ustanovil pravidla pro chování v online prostředí. (Šatavová, 2009)

2.5 Faktory podporující neetické chování

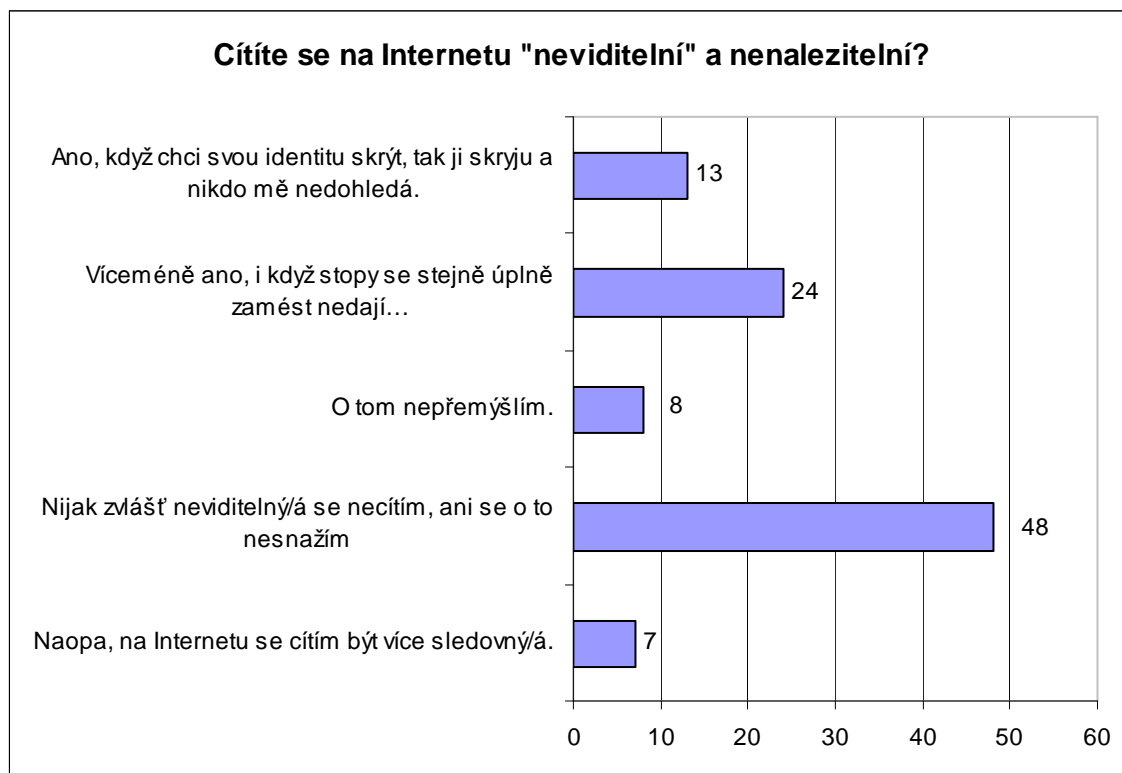
Komunikace v kyberprostoru, v našem případě v jedné z jeho částí, tedy na internetu, je rozdílná oproti komunikaci tváří v tvář. Vyznačuje se tím, že existuje rozpor mezi chováním uživatelů v reálném životě a při online komunikaci. Uživatel se vlivem několika faktorů, jež si popíšeme níže, stává při komunikaci otevřenějším, odhazuje zábrany (například stud), jež mu brání v reálném životě, povoluje uzdu fantazii. Jednoduše řečeno, uživatelé na internetu říkají (píší) a dělají věci, které by si v reálném životě z určitých důvodů nedovolili. Toto rozporné chování je označováno jako „disinhibition effect“, česky disinhibice. Disinhibice v kyberprostoru může být jak negativní, tak i pozitivní.

Prvním faktorem je anonymita a změna identity. V reálném životě je takřka nemožné vydávat se za někoho jiného nebo vystupovat anonymně. Vždy se najde nějaký člověk, který dotyčného pozná. A právě možnost anonymního vystupování a vytvoření nové, případně několika nových identit, je jedním z největších lákadel komunikace přes internet. Anonymita umožňuje uživateli vystupovat, komunikovat a chovat se v prostředí internetu bez jakýchkoli obav o následky. Uživatelé tak snadno nabudou mylného dojmu, že anonymní komunikace přes internet umožňuje téměř vše a necítí se odpovědní za své činy a chování. (Šatavová, 2009)

Graf č. 1 zobrazuje výsledky na dotaz: Cítíte se na internetu „neviditelní“ a nenalezitelní? Ankety se zúčastnilo 110 čtenářů .

Černý Michal. Hledání etického rozměru internetu I, LUPA [online] 2007 [cit. 30. 5. 2011]

Dostupný z WWW: <<http://www.lupa.cz/clanky/hledani-etickeho-rozmeru-internetu-i/>>

Graf č.1: Anketa: Cítíte se na Internetu „neviditelní“ a nenalezitelní?

Neviditelnost je zde myšlena i v tom smyslu, že uživatel není fyzicky vidět, neví se, jak vypadá, jakou má barvu pleti, postavu, jestli nosí brýle či nikoliv. Tato neviditelnost způsobuje, stejně jako anonymita, určité „odvázání se“ v chování na internetu a snadné porušování pravidel netikety. To, že je člověk neviditelný, neznamená, že zároveň musí vystupovat anonymně.

S překračováním geografických hranic souvisí prohřešky týkající se neznalosti tamních poměrů a kultury, případně úmyslné poškození (urážka, provokace) druhé osoby či prostředí, ve kterém žije.

Lidé komunikují online ve většině případů prostřednictvím psaného textu, což má za následek nejen to, že se psaný projev stává co nejjednodušší, používají se zkratky a mnoho lidí píše bez diakritiky, díky čemuž dochází k mnohým nedorozuměním, jež mohou vyústit v konfliktní situace. V písemné online komunikaci je výrazně redukována schopnost smyslového vnímání, jež je v běžné, tváří v tvář komunikaci naprosto nepostradatelnou součástí.

Online komunikace se vyznačuje tím, že je asynchronní. Lidé při komunikaci tváří v tvář, v reálném čase, nemají tu snadnou možnost oddálit odpověď na otázku, která je nepříjemná. V online komunikaci také nenastane situace, kdy v rozhovoru vznikají trapné minuty ticha, protože žádný z účastníků rozhovoru nemá nebo neví, co říci. Faktem je, že ne vždy si lidé odpovědi dostatečně promýšlejí.

Internet stírá sociální a vzdělanostní rozdíly, platí, že na internetu jsou si všichni rovni. Vzhledem k tomu, že při online komunikaci komunikující nevidí prostředí a osobu, se kterou diskutují, tak neví, komunikují-li se šéfem nadnárodní firmy, prodavačkou ze supermarketu nebo desetiletým počínajícím „paříčem“. V reálném životě by se ke každému z nich chovali jinak, nedovolili si říci to, co jim dovoluje rovnocenné prostředí internetové komunikace. (Šatavová, 2009)

3 NEBEZPEČÍ INTERNETU

Informační a komunikační technologie jsou fascinující nástroje, které umožňují navazovat virtuální vztahy, vytvářet virtuální skupiny lidí, kteří by se v běžném „reálném“ životě nesetkali atd. Ne každý uživatel internetu je však důvěryhodný. Díky anonymitě uživatelů internetu lze jen velmi obtížně odhadnout, s kým komunikujeme.

(Kopecký, Krejčí, 2010, s. 4)

3.1 Kyberšikana

Termínem kyberšikana označujeme nebezpečné komunikační jevy realizované prostřednictvím informačních a komunikačních technologií (např. pomocí mobilních telefonů nebo služeb v rámci internetu), jež mají za následek ublížení nebo jiné poškození oběti. Toto ublížení či poškození může být jak záměrem útočníka, tak důsledkem např. nevhodného vtipu, nedorozumění mezi obětí a útočníkem, nedomyšlením důsledků jednání ze strany útočníka atd. Oběť je poškozována opakovaně, ať už původním útočníkem či osobami, které se do kyberšikany zapojí později. Kyberšikana je druhem psychické šikany. Kyberšikana se odehrává ve virtuálním světě. Tak, jako se liší virtuální svět od světa reálného, liší se i kyberšikana od klasické šikany.

Zatímco u tradiční šikany lze předpokládat, kdy a kde k útoku dojde (např. ve škole, na hřišti), s kyberšikanou se můžeme setkat kdykoliv a kdekoliv. Oběti útoku se můžeme stát vždy, když budeme připojeni k internetu nebo mobilní síti (GSM). V takovém případě se před kyberútokem nemáme kam schovat. Útočník si nás může najít třeba i o půlnoci v „bezpečí domova“. Pachatel kyberšikany je ve většině případů anonymní, skrytý za přezdívkou nebo jiným neurčitým identifikátorem. Z této skutečnosti vyplývá většina rozdílů mezi pachateli kyberšikany a tradiční šikany.

Množství diváků kyberšikany může být nepoměrně větší než počet přihlížejících u klasické šikany. V případě kyberšikany může být přihlížejícím v podstatě každý, kdo má přístup k internetu – tedy miliony lidí z celého světa. Kromě diváků se do kyberšikany zapojují i tzv. šířitelé kyberšikany. Jsou to lidé, kteří dále rozesílají informace o kyberšikaně (např. posílají dalším lidem odkaz na stránky, kde se kyberšikana objevila), a tak se vědomě či nevědomě do kyberšikany sami zapojují.

Během kyberútoku nedochází k osobnímu kontaktu útočníka s obětí (útočník svou oběť dokonce nemusí znát, může si ji vytipovat např. podle přezdívky nebo podle věku). Nedostatek zpětné vazby z reakce oběti umožňuje rozvíjet agresivní a impulsivní chování bez zábran. Ve virtuálním prostředí zůstávají uloženy diskriminující materiály, které mohou kyberšikanu znovu a znovu rozvířovat. Ponižující informace jsou navíc dostupné komukoliv, kdykoliv a odkudkoliv. (Kopecký, Krejčí, 2010, s. 5-7)

3.1.1 Nejčastější projevy kyberšikan

Kyberšikana se může projevovat různým způsobem. Kyberútoky mohou být realizovány dlouhodobě i krátkodobě, s rozdílnou intenzitou a s využitím velkého množství nástrojů. Útočník při napadání ostatních velmi často kombinuje více typů útoků.

Specifické projevy kyberšikan:

- Publikování ponižujících záznamů nebo fotografií (např. v rámci webových stránek, MMS zpráv).
- Ponižování a pomlouvání v rámci sociálních sítí, blogů nebo jiných webových stránek.
- Krádež identity, zneužití cizí identity ke kyberšikaně nebo dalšímu sociálně patologickému jednání (např. zcizení elektronického účtu).
- Ztrapňování pomocí falešných profilů (např. v rámci sociálních sítí, blogů nebo jiných webových stránek).
- Provokování a napadání uživatelů v online komunikaci (především v rámci veřejných chatů a diskuzí).
- Zveřejňování cizích tajemství s cílem poškodit oběť (např. v rámci sociálních sítí, blogů nebo jiných webových stránek, pomocí sms zpráv apod.).
- Vyloučení z virtuální komunity (např. ze skupiny přátel v rámci sociální sítě).
- Obtěžování (např. opakovaným prozváněním, voláním nebo psaním zpráv).

(Kopecký, Krejčí, 2010, s. 8-11)

3.1.2 Kazuistika

Na Chat Linky bezpečí přišla dívka, která o sobě řekla, že je jí 16 let, uvažuje o sebevraždě a chtěla by najít odvahu se pro ni rozhodnout. Konzultantka chatu se snažila zjistit, co dívku k takovým myšlenkám přivedlo, a psala také, že dívka je asi ve složité situaci, když přemýšlí o tom, že by se zabila. Společně se dohodly, že se pokusí spolu propátrat, zda existuje i jiné řešení jejích starostí.

Dívka vyprávěla o tom, co se za poslední měsíc stalo v její škole. Na narozeninovém večírku spolužačky se všichni dobře bavili, hráli hry a popíjeli šampus. Protože se večírku také účastnil kluk, který se jí dlouho líbil, snažila se ho zaujmout. Tančili spolu a flirtovali. Jak noc pokračovala, byla celá společnost rozjařená a někdo navrhl koupání v bazénu na zahradě. Dívka už byla natolik opilá, že se rozhodla koupat bez plavek, aby kluka, který se jí líbil, sbalila. Ani si nevšimla, že jedna ze spolužaček fotí a natáčí všechno na mobil. Večírek skončil někdy k ránu a všichni ho považovali za skvělý mejdan.

V pondělí, když se všichni sešli ve škole, našla dívka na své lavici vzkaz, kde bylo napsáno „Plavky jsou jen pro sraby“. Nevěnovala mu pozornost a myslela si, že je pro někoho jiného. V příštích dnech jí ale začaly chodit esemesky s různými narážkami na koupání, plavky a také její postavu. Ačkoli na ně neodpovídala, byly zpočátku docela vtipné a pak se změnily v sexuální narážky, které byly velmi nepříjemné. O den později se na chodbě školy objevilo několik jejích fotografií z party u bazénu a kamarádka jí také přeposlala facebookovou stránku, na které bylo kromě dalších fotek umístěno i video. Na stránku pak spousta lidí psala komentáře o tom, jak a co se jim na ní líbí. Dívka zjistila, že stránku vytvořila jedna ze spolužaček, právě ta, která na večírku fotila a natáčela. Pokusila se ji poprosit, aby stránku zrušila a videa a fotky smazala. Místo toho se na stránce objevily další komentáře, tentokrát o tom, jak dívka prosí o zrušení a smazání. Další uživatelé se přidávaly s posměšky. Druhý den ve škole se zdálo, že fotky a videa viděli naprosto všichni, dívce se stále někdo posmíval a dělal narážky. Nemohla se kvůli tomu na nic soustředit, styděla se a nejraději by se propadla do země. V noci nedokázala usnout, plakala a ráno se rozhodla nejít do školy. Za školou byla celý týden, ale sprosté a vulgární esemesky jí chodily dál. Po týdenní absenci zavolala její třídní učitelka rodičům a žádala informace o tom, co se s dívkou děje a zda je nemocná. Tak rodiče zjistili, že nebyla ve škole, a chtěli vysvětlení. Protože se dívka moc styděla a nedokázala rodičům říci, co se děje, zlobili se ještě víc, dostala domácí vězení a otec se rozhodl, že ji bude do školy vozit.

Když si dívka představila, že se do školy bude muset vrátit a navíc ji jako malou přiveze táta autem, byla už naprosto zoufalá. Neviděla jinou možnost, než vše ukončit. Konzultantka chatu pojmenovala, že to, co se dívce děje, je kyberšikana, tedy chování, na které nemá nikdo právo. Jasně také řekla, že dívka za situaci nemůže, zaslouží si pomoc a podporu. Společně hledaly, kdo by jí mohl pomoci a jak by mohla mluvit třeba s rodiči o tom, co se všechno přihodilo. Dohodly se, že dívka požádá svou nejlepší kamarádku a také starší sestru o pomoc. Společně se sestrou vysvětlí rodičům, co se stalo, a kamarádka jí bude oporou při návratu do školy. Konzultantka také dívku informovala, že pokud se šikana odehrává ve škole, musí ji vedení školy řešit. Protože měla dívka stále schované esemesky a také znala adresu facebookové stránky, rozhodla se tyto informace předat řediteli školy. Zároveň také kontaktovala administrátory facebooku a oznámila, co se stalo. Protože věděla, jak postupovat, podařilo se jí dosáhnout potrestání spolužačky i zrušení stránky.

Modelová situace, Pomoc online [online] 2011 [cit. 30. 5. 2011]

Dostupný z WWW: <<http://www.pomoconline.cz/internet-uz-znam>>

3.2 Kybergrooming

Termín kybergrooming označuje chování uživatelů internetu (predátorů, kybergroomerů), které má v oběti vyvolat falešnou důvěru a přimět ji k osobní schůzce. Výsledkem této schůzky může být sexuální zneužití oběti, fyzické násilí na oběti, zneužití oběti pro dětskou prostituci, k výrobě dětské pornografie apod.

Kybergrooming je druhem psychické manipulace realizované prostřednictvím internetu, mobilních telefonů a dalších souvisejících technologií. Často je vázán na synchronní i asynchronní komunikační platformy, nejčastěji veřejný chat, internetové seznamky, instant messengery a VoIP (např. ICQ, Skype) a v posledních letech také na sociální sítě (Facebook, Twitter, MySpace, Bebo a další). Internetoví predátoři využívají také inzertní portály, na kterých nabízející dětem různé možnosti výdělků či kariéry (např. v oblasti modelingu), často navštěvují portály zaměřené přímo na nezletilé uživatele internetu (dětské portály, portály zaměřené na volnočasové aktivity, herní portály a další internetové stránky).

Oběťmi kybergroomingu jsou zpravidla děti nejčastěji ve věku 11–17 let. Častěji se jedná o dívky než o chlapce. Lze předpokládat, že oběti tvoří zejména ti uživatelé internetu, kteří tráví velké množství volného času v online komunikačních prostředích (chat, instant messengery, sociální sítě), kde také navazují virtuální kontakty s ostatními (hledají zde kamarády, přátele, životní partnery). V posledních letech se také objevuje stále více případů kybergroomingu, ke kterým došlo na některé ze sociálních sítí (Facebook, MySpace, Twitter apod.). Ty díky propracovanému systému virtuálních sociálních vazeb poskytují ideální podmínky pro realizaci kybergroomingu.

Děti a mládež jsou k manipulaci náchylnější zejména proto, že dosud nemají plně rozvinuté sociální dovednosti a mají nedostatek životních zkušeností.

Kyberútočníci (predátoři) tvoří heterogenní skupinu, ve které nalezneme uživatele s nízkým i vysokým sociálním statutem (právníci, učitelé, policisté). V řadě případů oběť pachatele zná a je na něm závislá, často bývá útočníkem také známý rodiny oběti. Mezi útočníky dle výzkumů převažují osoby, které dosud nebyly trestány. Kybergroomery se ale někdy stávají i ti, kteří již byli za sexuální útoky proti dětem a mladistvým odsouzeni a došlo u nich k recidivě.

Kybergroomeři často vytvářejí sítě, ve kterých vzájemně spolupracují. Spolupodílejí se například na únosech dětí – dítě je manipulací donuceno k osobní schůzce, následně uneseno a převezeno na území jiného státu, kde je dále sexuálně zneužíváno, využíváno k výrobě dětské pornografie, fyzicky týráno apod. Síť predátorů často shromažďují osobní profily obětí do databází, které pak využívají ostatní členové sítě. (Kopecký, Krejčí, 2010, s. 14-15)

3.2.1 Etapy manipulace dítěte

Psychická manipulace v rámci kybergroomingu probíhá obvykle delší dobu – od cca 3 měsíců po dobu několika let. Tato doba je přímo závislá na způsobu manipulace a na důvěřivosti oběti. Proces manipulace dítěte prochází čtyřmi základními etapami (příprava kontaktu – kontakt s obětí – příprava na osobní schůzku – osobní schůzka), během kterých může útočník využít velké množství technik a postupů.

- Příprava kontakt - V této etapě útočník připravuje podmínky pro realizaci manipulace oběti.
- Kontakt s obětí, navázání a prohlubování vztahu - V druhé etapě manipulace útočník navazuje kontakt s obětí a dále pracuje na budování a prohlubování virtuálního vztahu.
- Příprava na osobní schůzku - Útočník již disponuje diskriminujícími informacemi a osobními údaji oběti a plánuje osobní schůzku. I v této etapě využívá techniky cílené manipulace.
- Osobní schůzka - Osobní schůzka je ústředním cílem snah kybergroomera a logickým zakončením předcházejících etap.

(Kopecký, Krejčí, 2010, s. 15-18)

3.2.2 Příklady kybergroomingu

(ČR, 2005-2007) Usvědčený deviant Pavel Hovorka (vrátný v tiskárnách) využíval k seznamování se s oběťmi např. diskusní fóra, chat či inzeráty. Předstíral, že vybírá děti z dětských domovů do soutěže Dítě VIP apod. Osobní informace a fotografie, které od dětí získal, pak použil k vydírání. Kombinací vydírání a uplácení přiměl některé děti k osobní schůzce. Důsledky: Znásilňování a zneužívání 20 chlapců. Byl odsouzen na 8 let odnětí svobody.

(VB, 2003) Pedofil Michael Wheeler (35, elektroinženýr) používal k seznamování se s dívkami veřejný chat. S jednou ze zneužitých dívek se seznámil, když jí bylo 11 let. Postupně jí manipuloval, až se na něm stala citově závislá. Krátce po jejích 13. narozeninách ji začal sexuálně obtěžovat. Kontaktoval a obtěžoval také její kamarádky. Důsledky: 11 sexuálních útoků, zneužití 2 dívek (13 let). Byl uvězněn na 3 roky.

(VB, 2009) Již dříve trestaný sexuální deviant Peter Chapman (33 let) se seznámil se 17letou Ashleigh Hall na sociální síti Facebook. Pod falešnou identitou (předstíral, že je mu 19 let) ji vylákal na osobní schůzku, kde ji znásilnil a následně zavraždil. Po zveřejnění případu se začaly ozývat další ženy, se kterými Chapman také plánoval osobní setkání. Ve svém profilu na síti Facebook měl přes 3 000 virtuálních přátel (žen ve věku 13-31 let). Pomocí různých dotazníků od nich získával osobní informace. Od některých vylákal také

citlivé fotografie. Důsledky: Za znásilnění a vraždu byl uvězněn na doživotí. (Kopecký, Krejčí, 2010, s. 22-23)

3.3 Kyberstalking

Stalking (lov, pronásledování) označuje opakované, dlouhodobé, systematické a stupňované obtěžování, které může mít řadu různých forem a různou intenzitu. Pronásledovatel svou oběť například dlouhodobě sleduje, bombarduje sms zprávami, e-maily, telefonáty či nechtěnými pozornostmi (dárky). Útočník u oběti vyvolává pocit strachu. Ve spojení s využitím ICT u útočníka hovoříme o termínu kyberstalking. V tomto případě jde o zasílání různých zpráv pomocí instant messengerů (ICQ), chatu, prostřednictvím VoIP technologií, sociálních sítí apod. Nejčastějšími oběťmi stalkingu jsou známé osobnosti (zpěváci, herci, politici), ex-partneři apod. (Kopecký, Krejčí, 2010, s. 24)

3.3.1 Typologie stalkerů

- Bývalý partner - Většinou se jedná o člověka, který není schopen přijmout ukončení vztahu s jinou osobou. Nemusí se jednat pouze o partnerský či intimní vztah, může jít o vztah pracovní, obchodní nebo např. Terapeutický.
- Uctíváč - Tento typ pronásledovatele touží po vztahu s osobou, která jej zaujala. Předpokládá, že vyhlédnutý cíl bude jeho city opětovat. Neusiluje primárně o sexuální vztah, v jeho motivaci dominuje spíše touha být přijat uctívanou osobou (akceptace).
- Neobratný nápadník - Do této kategorie spadají útočníci sociálně neobratní s malou schopností seznámit se. Přestože touží po romantických nebo intimních vztazích, nedokáží je díky svým slabým sociálním a komunikativním dovednostem navázat.
- Ublížený pronásledovatel - Ublížený pronásledovatel stíhá svou oběť kvůli skutečnému či domnělému zranění, újmě, kterou mu oběť přivodila. Usiluje o to, aby se jí pomstil.
- Sexuální útočník - Pro tento typ stalkera je charakteristické útočné až sexuálně agresivní chování - stalker usiluje o fyzický nebo sexuálně motivovaný útok na oběť. Motivován je čistě touhou sexuálního uspokojení či pocitem ovládnutí obětí.

- Poblouzněný milovník - Poblouzněný milovník věří, že je do něj obět' zamilovaná. Veškeré chování oběti interpretuje tak, aby podporovalo jeho iluzi. Je přesvědčen, že se jeho vysněná romance stane pevným vztahem.
- Kyberstalker - Kyberstalking je typ pronásledování, při němž stalker využívá informační a komunikační technologie (internet, mobilní telefony). Kyberstalkeři navštěvují diskusní fóra, ve kterých se pod falešnou identitou snaží kontaktovat obět', případně získávají informace o oběti od ostatních uživatelů internetu. K tomuto účelu jim mohou sloužit také různé typy spywarových programů. Kyberstalkeři, kteří k pronásledování využívají pouze informační a komunikační technologie, se nikdy neuchýlí k fyzickému útoku. Kyberstalking jako doprovodný jev můžeme nalézt u všech výše uvedených kategorií. Každý stalker tedy může být zároveň i kyberstalkerem.

(Kopecký, Krejčí, 2010, s. 25-27)

3.4 Spam a hoax

Dalším nebezpečím internetu a internetové komunikace mohou být spamy a hoaxy. V dnešní době, každý uživatel internetu vlastní emailovou adresu a s těmito pojmy se téměř denně setkává. Spamy a hoaxy mohou obtěžovat a zdržovat při vyřizování emailové korespondence, ale mohou také uživatele zmást nebo vystrašit.

3.4.1 Spam

Spam jsou e-maily, které nechceme dostávat, které nás obtěžují a zaplavují poštovní schránku tak, že se v ní ztrácí normální dopisy. Mezi typický spam patří:

- reklama na viagru, levné mobily, pornostránky, recepty na hubnutí
- nabídky 10% provize za převod 25.000.000 USD přes váš účet v bance
- řetězové dopisy, atd.

Společným znakem těchto e-mailů je to, že je spammeři posílají v obrovských kvantech na všechny e-mailové adresy, které seženou. Nejde vůbec o cílenou reklamu na určitý okruh

vytipovaných lidí, které by daný výrobek mohl zajímat. Prostě pošlou reklamu na viagru všem, mužům, ženám, dětem, na kontaktní adresy úřadů, na adresy dávno zrušené.

Dalším znakem spamu je to, že zpáteční adresa v něm uvedená bývá v 99% falešná. Rozesílání spamu lze totiž chápat jako obtěžování ostatních a je možné toho, kdo to udělá, od internetu odpojit. Proto spameři nikdy neposílají spam ze své vlastní adresy ani z adresy firmy, pro niž dělají reklamu. Pro přístup k internetu využívají většinou různé "připojení k internetu přes telefon zadarmo" a pro rozesílání využívají cizí špatně zabezpečené servery nebo „hacknuté“ počítače.

Spam škodí především tím, že:

- zabírá místo ve schránce a prodlužuje dobu stahování pošty (= zvyšuje cenu, kterou platíme za připojení k internetu)
- musíme věnovat čas na rozlišování "co je spam a co není" a mazání spamu
- mezi spamem můžeme přehlédnout důležitý "normální" mail.
- upozornění na nově došlý mail posílané na mobil už prakticky nemá žádný smysl
- zbytečně zatěžuje počítačové linky a poštovní servery, náklady na ochranu před spamem jsou větší než náklady na provoz e-mailu jako takového
- při automatické detekci spamu dochází k omylům, smazání "chtěného" dopisu a k záhadným ztrátám e-mailů - snižuje se spolehlivost e-mailu jako takového
- antispamová opatření mohou způsobit zpoždění e-mailu (řádově v hodinách)

Horák Vladimír: Spam, CUNI [online], 2006 [cit. 30. 5. 2011]

Dostupný z WWW: <<http://uvt1.cuni.cz/email/spam/index.html>>

3.4.1.1 *Prevence*

Domnívám se, že každý uživatel internetu by se měl řídit určitými pravidly. Jako návrh na prevenci proti spamu lze přijmout tato pravidla:

1. Neotvírejte spam.
2. Pokud to není nezbytně nutné, nezveřejňujte svou emailovou adresu.
3. Založte si alternativní e-mailovou adresu a z té si nastavte přesměrování na vaši skutečnou a používanou adresu.
4. Nereagujte na spam.

5. Pozorně čtěte, kam zadáváte email, můžete se do seznamů na rozesílání spamu přihlásit sami.
6. Používejte filtr spamu.

3.4.2 Hoax

Pochází z anglického slova hoax, což označuje mystifikaci, podvod, falešná či poplašná zpráva nebo žert. Hoax je zpráva, která varuje před virem, prosí o pomoc, informuje o neexistujícím nebezpečí, snaží se pobavit, atd. Většina hoaxů také uživatele nabádá k dalšímu rozeslání, co největšímu počtu přátel. Hoaxy se šíří přes email, facebook, ICQ, atd. Jako hoax také může být označena nepřesná zpráva, zkreslené informace nebo upravené polopravdy.

Hoax je: nebezpečný, nevyžádaný, řetězový, poplašný, zbytečný, atd.

Existují 3 základní typy hoaxů:

- Falešný poplach – hlavním důvodem je další šíření, mohou to být zprávy typu – smažte jmenovaný soubor, je to vir.
- Zábava – jakýkoliv text či obrázky útočí na lidskou pověřivost a nutí k přeposlání. Např. Přepošli 10 lidem a splní se ti tvé přání, jestli nepřepošleš, budeš mít 10 let smůlu.
- Žádost o pomoc – působí na city a prosí o jakoukoliv pomoc. Tyto zprávy mohly vzniknout na základě skutečné události, ale v době šíření už zprávy často nejsou aktuální. Žádají o darování krve, hledají ztracené osoby, hledají majitele pro štěňata, peníze, atd.

Šířením hoaxů se uživatel provinuje proti pravidlům chování na Internetu tzv. netikety. Většina uživatelů hoaxům uvěří a rozesílá je dál. Snaží se pomoci nebo upozornit své přátele.

Nebezpečí hoaxů:

- Obtěžování příjemců – nesmyslné zprávy se objevují i několikrát denně
- Nebezpečné rady – uživatelé, kteří tyto rady dodrží, mohou spíše počítači uškodit
- Zatěžování linek a serverů – zbytečná zátěž. Přestože se rychlost propojení zvyšuje, zvyšuje se také množství hoaxů či spamů. Dnes tvoří spam přes 90% emailové

komunikace. Hodně uživatelů přeposílá hoaxy všem lidem v adresáři, do zprávy se tak přidávají další a další adresy a tím narůstá její velikost.

- Ztráta důvěryhodnosti odesílatele – někteří uživatelé používají firemní emaily k odesílání hoaxů a mohou tak ztratit důvěru nebo dokonce mohou uškodit i firmě.
- Prozrazení důvěrných informací – při přeposílání hoaxu zadáváme spoustu emailových adres, které vidí i ostatní. Tento seznam adres pak může být nebezpečný a může být využit spammery. Hoax výjimečně vyžaduje vyplnění dalších informací (jméno, adresa, rodné číslo, telefon, atd.) např. petice. Tyto údaje pak mohou být samozřejmě zneužity.
- Poškození jiné osoby či firmy – v tomto hoaxu je obsaženo např. telefonní číslo, na které má uživatel zavolat. Typickým příkladem tohoto je nabízení štěňat. Uvedená osoba třeba nikdy ani štěňata neměla. Firma může být poškozena šířením zkreslených informací.
- Automatický podpis – u přeposlaného hoaxu může emailový klient připojit k této zprávě automatický podpis obsahující další údaje. Tímto se může uživatel nechtěně jevit jako autor hoaxu a nést případné následky.

4 KYBERVÝCHOVA VE ŠKOLE

Děti získávají přístup k počítačům ve stále nižším věku. Ve stále nižších ročnících školní docházky se stávají experty na rozličné nelegální využití internetu - hackery, apod. Američtí odborníci tvrdí, že většina podvodů s digitálním zbožím, jako jsou video hry, počítačové programy, hudba a dnes již i filmy je způsobena mládeží. Přirovnávají současnou situaci v USA k tomu, jak by to vypadalo, kdyby každý student dostal k dispozici auto ještě dříve, než udělá řidičák. Eugene H. Spafford, profesor informatiky a ředitel Centra pro vzdělávání a výzkum v oblasti bezpečnosti informačních sítí na Purdue University v Indianě, tvrdí, že dětem chybí etická příprava předtím, než začnou používat internet. Situace by se podle něj mohla snadno vymknout jakékoli kontrole, dostanou-li se bez takové přípravy studenti až na vysokou školu. Zde mají hodně volného času, spolužáky, jimž chtějí imponovat, a značné možnosti. Podle něj bude řešení tohoto problému velmi nákladné a nepříjemné. Není úplně přesvědčen o tom, že je nutné kvůli několika nezodpovědným jedincům kontrolovat všechny studenty.

Brdička Bořivoj: Počítačová etika pro středoškoláky, SPOMOCNIK [online], 2002 [cit. 30. 5. 2011]. Dostupný z WWW: <http://www.spomocnik.cz/index.php?id_document=66>

Kybervýchova je zatím nedefinovaný pojem. Na základě vlastní úvahy se pokusím tento pojem vymezit. Kybervýchova je soustavné a cílené vzdělávání žáků v oblasti informačních technologií. Zejména pak chování a vystupování na internetu. Zahrnuje také pozitivní ovlivňování žáků na základě utváření jejich hodnotového žebříčku. Jsou již známy pojmy informační etika a netiketa, ale nejsou cíleny přímo pro školní účely. Z těchto pojmů může kybervýchova čerpat a daná pravidla uplatňovat ve školství.

4.1 Informační etika v Rámcových vzdělávacích programech (RVP)

Po dlouhém bádání jsem objevila zmínku o informační etice v RVP pro ZŠ a pro gymnázia. V RVP pro ZŠ pro druhý stupeň je v části informační a komunikační technologie učivo: ochrana k duševnímu vlastnictví, copyright, informační etika. Vzdělávání v dané vzdělávací oblasti směřuje k utváření a rozvíjení klíčových kompetencí tím, že vede žáka k:

- Respektování práv k duševnímu vlastnictví při využívání SW.

- Zaujetí odpovědného, etického přístupu k nevhodným obsahům vyskytujících se na internetu či jiných médiích.

V RVP pro gymnázia je část informatika a informační a komunikační technologie.

Očekávané výstupy žáka jsou:

- využívá dostupné služby informačních sítí k vyhledávání informací, ke komunikaci, k vlastnímu vzdělávání a týmové spolupráci
- využívá nabídku informačních a vzdělávacích portálů, encyklopedií, knihoven, databází a výukových programů
- posuzuje tvůrčím způsobem aktuálnost, relevanci a věrohodnost informačních zdrojů a informací
- využívá informační a komunikační služby v souladu s etickými, bezpečnostními a legislativními požadavky.

V učivu je zmíněna informační etika, legislativa – ochrana autorských práv a osobních údajů. Vzdělávání v dané vzdělávací oblasti směřuje k utváření a rozvíjení klíčových kompetencí tím, že vede žáka k:

- poznání základních právních aspektů a etických zásad týkajících se práce s informacemi a výpočetní technikou
- respektování duševního vlastnictví, copyrightu, osobních dat a zásad správného citování autorských děl.

4.2 Rodinná smlouva o bezpečném užívání internetu

Sice tahle smlouva nepatří přímo do školství, ale věřím, že by se tam podobná smlouva mohla také využít. Viz příloha II. Smlouvu podepisují rodiče i děti a týká se bezpečnosti dětí na internetu. Rodiče podepisují pravidla:

- Budu poznávat internetové služby, které mé dítě využívá, a webové stránky, které navštěvuje.
- Stanovím rozumná pravidla pro používání počítače a po projednání s dětmi je umístím poblíž počítače, aby byla na očích.
- Nebudu přehnaně reagovat, pokud mi děti řeknou o něčem „špatném“, co našly nebo udělaly na internetu.

- Pokusím se poznat internetové kamarády svých dětí.
- Pokusím se umístit domácí počítač do společného obytného prostoru celé rodiny.
- Oznámím podezřelé nebo zakázané aktivity a stránky odpovědným úřadům, atd.

A děti podepisují pravidla:

- Při brouzdání internetem budu používat bezpečnou a rozumnou přezdívku, která neodhaluje osobní údaje moje ani mé rodiny.
- Přístupová hesla budu držet v tajnosti před všemi kromě rodičů. Nebudu si zřizovat jiné e-mailové účty bez vědomí a souhlasu rodičů.
- Nebudu zveřejňovat své osobní údaje ani údaje o rodičích a rodině, nebudu je sdělovat nikomu na internetu, nebudu je vyplňovat do dotazníků, ani posílat emailem.
- Osobními údaji jsou zejména jméno, adresa, číslo telefonu, věk, třída a název školy.
- Budu se chovat k ostatním, jak chci, aby se chovali oni ke mně, atd.

II. PRAKTICKÁ ČÁST

5 VÝZKUM

V teoretické části jsem se zabývala popisem pojmu kybervýchova a jejím pojmovým zakotvením ve školství. V praktické části jsem provedla kvantitativní výzkum dotazníkovou metodou na vybraných středních školách.

5.1 Cíle výzkumu

Hlavním cílem bylo zjistit úroveň kybervýchovy žáků středních škol. V dotazníku zjišťuji, co žáci považují za nevhodné chování na internetu, jak se chovají sami a zda považují své chování za slušné.

Dílčí cíle výzkumu:

Určit kolik času tráví žáci na internetu.

Zmapovat, co žáci nejvíce na internetu vyhledávají.

Prozkoumat, co žáci považují za nevhodné chování na internetu.

Zjistit, zda se rodiče zajímají o to, co jejich děti dělají na internetu.

Zjistit, jestli ve škole probírali pravidla chování na internetu a jestli je to potvrzeno zablokovanými www stránkami.

Zjistit znalost pojmů kyberšikana a netiketa.

Prozkoumat, zda se žáci chovají na internetu slušně.

5.2 Předvýzkum

Vytvořila jsem dotazník s osmnácti otázkami, s tímto dotazníkem jsem poté navštívila několik středních škol ve Zlínském kraji. Ve všech školách si ředitelé dotazník pročetli. Nabídla jsem jim doplnění nebo případnou změnu otázek. Žádná škola ovšem neměla zájem o jakoukoliv změnu ve znění dotazníku.

Dále jsem řešila formu vyplňování dotazníků. Po domluvě ve školách byla jedna třetina dotazníků vyplněna v elektronické podobě a zbytek v tištěné. Většině škol ovšem vyhovovala tištěná podoba z důvodu nedostupnosti počítačových učeben. Žáci vyplňovali dotazníky ve volných nebo suplovaných hodinách.

5.3 Volba výzkumného vzorku

Oslovila jsem níže uvedené střední školy ve Zlínském kraji. Bohužel komunikace se školami byla složitější, protože na většině probíhaly státní maturity. Do každé školy jsem se musela osobně dostavit a domluvit se s řediteli, zda souhlasí s provedením výzkumu na jejich škole.

Oslovila jsem tyto školy:

- Gymnázium a jazyková škola s právem státní jazykové zkoušky Zlín
- Gymnázium Zlín – Lesní čtvrť
- Gymnázium Otrokovice
- Střední škola obchodně technická Zlín s. r. o.
- Střední průmyslová škola Zlín
- Střední průmyslová škola Otrokovice
- Obchodní akademie Tomáše Bati a Vyšší odborná škola ekonomická Zlín
- Střední škola informatiky, elektrotechniky a řemesel Rožnov pod Radhoštěm

5.3.1 Gymnázium a jazyková škola s právem státní jazykové zkoušky Zlín (JŠ Zlín)

JŠ Zlín zajišťuje výuku jazyků v regionu od r. 1958 a promyšlená koncepce výuky čerpá z dlouholetých zkušeností. Počet posluchačů je každoročně minimálně 1200.

Všeobecné informace a charakteristika školy, GJSZLIN [online], [cit. 30. 5. 2011]

Dostupný z WWW: <<http://www.gjszlin.cz/js/index.php>>

Kontaktovala jsem přímo paní ředitelku Mgr. Štachovou Alenu emailem, ta mě odkázala na učitele informatiky pana Mgr. Mikláše Michala. S panem učitelem jsem se poté domluvila na elektronické formě dotazníku. S touto školou se jednalo naprosto bez problémů. Žáci vyplnili 107 dotazníků.

5.3.2 Gymnázium Zlín – Lesní čtvrť

Celková kapacita školy je 960 žáků. Dva typy studia – čtyřleté a osmileté studium. Ve škole studuje celkem 32 tříd. Z toho 16 je v osmiletém cyklu všeobecného vzdělávání, vždy dvě v ročníku. V každém ročníku čtyřletého studia jsou tři třídy všeobecného vzdělávání a jedna třída je obor živé jazyky s posílenou výukou cizích jazyků.

Charakteristika školy, GYMZL [online], 2006 [cit. 30. 5. 2011]

Dostupný z WWW: <<http://www.gymzl.cz/page/2015.charakteristika-skoly/>>

Pana ředitele RNDr. Chudárka Jana jsem kontaktovala nejprve emailem a poté jsem se osobně dostavila do školy, bohužel jsem se k němu ani nedostala, právě z důvodu již zmíněných maturit. Sekretářka ředitele mi poradila domluvit se na konkrétní termín na schůzku, což jsem také udělala. Ozval se mi zástupce ředitele Mgr. Dlouhý Pavel, se kterým jsem následně všechno řešila. V této škole měli zájem o tištěnou podobu dotazníků. Žáci vyplnili 134 dotazníků. Po složitějších začátcích už jednání probíhalo v pořádku.

5.3.3 Gymnázium Otrokovice

Gymnázium v Otrokovcích zahájilo vyučování 1. září 1953 jako všeobecně vzdělávací typ střední školy. Od vzniku školy do konce školního roku 1999 odmaturovalo na Gymnáziu Otrokovice 3988 studentů. Na tomto gymnáziu jsou tři typy studia: čtyřleté, šestileté a osmileté studium. Celková kapacita školy a jejích součástí je 435 žáků.

Charakteristika školy, Historie, GYOTR [online], 2007, [cit. 30. 5. 2011]

Dostupný z WWW: <<http://www.gyotr.cz/cz/charakteristika-skoly.html>>

Napsala jsem panu řediteli Mgr. Ivo Kramářovi email, ale bohužel se neozval. Navštívila jsem tedy školu osobně a setkala se s panem ředitelem, domluvili jsme se na vyplnění dotazníků v tištěné podobě. Další komunikace již byla bez problémů. Žáci vyplnili 97 dotazníků.

5.3.4 Střední škola obchodně technická Zlín s. r. o.

Střední škola obchodně technická s.r.o. je samostatným právním subjektem, jehož zřizovatelem a majitelem je Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně. Škola má statut obchodní společnosti, ale hlavním předmětem činnosti je výchova a vzdělávání na základě Rozhodnutí Ministerstva školství o zařazení do sítě škol. Škola zajišťuje výuku čtyřletých oborů technické a informační služby, obchodní a marketingové služby a dvouletých nástavbových oborů podnikání.

O škole, SŠOT [online], [cit. 30. 5. 2011]

Dostupný z WWW: <<http://www.ssot.cz/ssot-zlin/o-skole/uvod/>>

Mým prvním krokem bylo opět kontaktování emailem, na který se paní ředitelka Mgr. Marta Fojtíková neozvala. Při osobní návštěvě jsem ji bohužel nezastihla, účastnila se zrovna maturitních zkoušek. Paní sekretářce jsem ovšem nechala kontakt a paní ředitelka se mi ještě ten den ozvala a domluvily jsme se na schůzce. Na této schůzce se omluvila, že většinu žáků mají během maturit na praxích, ale několika žákům dotazník předá. Žáci vyplňovali dotazníky v tištěné formě, a vyplnili jich 39.

5.3.5 Střední průmyslová škola Zlín

Na email pan ředitel Ing. Nedbal Radomír neodpověděl, tak jsem školu navštívila. Bohužel mě ovšem odmítl s důvodem, že na škole bylo provedeno už mnoho dotazníků, výzkumů a různých jiných šetření. Žáci by nedělali nic jiného než jen pořád něco vyplňovali. Nebaví to už ani učitele ani žáky. Z tohoto důvodu školu ani nepopisuji.

5.3.6 Střední průmyslová škola Otrokovice

Na této škole jsem se setkala se stejným problémem jako na SPŠ ve Zlíně. Paní ředitelka Mgr. Holomková Marie na email neodpověděla. Při osobní návštěvě mi pouze oznámila, že nemají zájem se účastnit dotazníku. Důvody odmítnutí byly naprosto stejné jako u SPŠ ve Zlíně. Proto tuto školu také nepopisuji.

5.3.7 Obchodní akademie Tomáše Bati a Vyšší odborná škola ekonomická Zlín

Pan ředitel PaedDr. Josef Rydlo na můj email odpověděl obratem. Bohužel tento typ výzkumů na škole nerealizují. Jedna výhoda u této školy byla, že jako jediná odpověděla na email okamžitě. Z důvodu neprovedení dotazníku na této škole ji nepopisuji.

5.3.8 Střední škola informatiky, elektrotechniky a řemesel Rožnov pod Radhoštěm

Střední škola informatiky, elektrotechniky a řemesel Rožnov pod Radhoštěm je zřízena jako příspěvková organizace. Na škole si můžeme vybrat z dvanácti oborů. Střední průmyslová škola zajišťuje výuku čtyřletých oborů elektronické zpracování informací, elektronické počítačové systémy, elektronické komunikační systémy a mechanik elektronik.

Po prvním odmítnutí na SPŠ ve Zlíně a neúspěchu první návštěvy na Gymnáziu Zlín – Lesní čtvrť jsem se rozhodla kontaktovat kolegu Ing. Hapla Lukáše, DiS., z dálkového studia, který na této škole vyučuje. Ochotně pomohl a předal dotazník vedení, které schválilo provedení výzkumu. Žáci vyplňovali dotazník v elektronické formě. Vyplnili 27 dotazníků.

5.4 Tvorba dotazníku

Pro provedení kvantitativního výzkumu jsem zvolila metodu dotazníku. Otázky jsem tvořila podle pravidel, zásad a požadavků, které definuje Chráska (2007) takto:

- Položky v dotazníku musí být všem respondentům jasné a srozumitelné.
- Formulace položek v dotazníku musí být naprosto jednoznačná a nesmí připouštět chápání více způsobů.
- Velké opatrnosti je třeba při formulaci položek typu „proč“. - Tento způsob otázek dotazník neobsahuje.
- Položky dotazníku by měly zjišťovat jen nezbytné údaje, které nelze získat jiným způsobem. Dotazník by také neměl být příliš rozsáhlý. – Dotazník obsahuje 18 položek a jeho vyplňování zabere 10 -15 minut.

- Položky v dotazníku nesmějí být sugestivní.
- Dotazník musí vždy obsahovat jasné pokyny pro vyplnění. – Hned v úvodu dotazníku jsem je popsáno, co mají žáci vyplňovat a poté u každé otázky s možností výběru více odpovědí, je tato možnost uvedena.

Dotazník jsem vytvářela pomocí aplikace, kterou nabízí Google Apps. Aplikace Google Docs umožňuje vytvoření dotazníku s různými druhy otázek, jeho zpřístupnění přes internet a také následné zpracování dat do tabulek. Vytvořila jsem osmnáct otázek a všechny otázky byly uzavřené. Tyto uzavřené otázky byly jak jednoduché, tzv. ditichomické tak s možností výběru více odpovědí, tzv. polytomické.

Příklad ditichomické otázky:

Určete pohlaví:

- Muž
- Žena

Příklad polytomické otázky:

Co považuješ za nevhodné chování na internetu?

- Pomlouvání kamarádů a známých popř. firem
- Prohlížení erotických stránek
- Vymyšlené negativní nebo vulgární komentáře
- Vystupování pod jinou identitou
- Nelegální stahování filmů, hudby, her, atd.
- Kyberšikana
- Rozesílání řetězových zpráv

Viz příloha III.

5.5 Hypotézy

Hypotéza 1: Dívky se chovají na internetu lépe než chlapci.

Myslím, že se dívky chovají na internetu lépe než chlapci. Nedovolí si udělat něco nevhodného. Chlapci jsou odvážnější a drzejší.

Hypotéza 2: Více než 75% žáků používá počítač s připojením na internet denně.

Téměř v každé domácnosti je počítač s připojením na internet, další přístup k internetu mohou mít žáci ve škole, na mobilu nebo kdekoli jinde. Z tohoto důvodu se domnívám, že žáci navštěvují internet každý den

Hypotéza 3: Rodiče mají zájem o to, co děti dělají na internetu.

S rozvojem veškerých technologií si myslím, že se rozvíjí také rodičovská kontrola dětí. Rodiče zjišťují zájmy dětí a chrání je před nebezpečím.

Hypotéza 4: Učitelé nevěnují dostatek času kybervýchově.

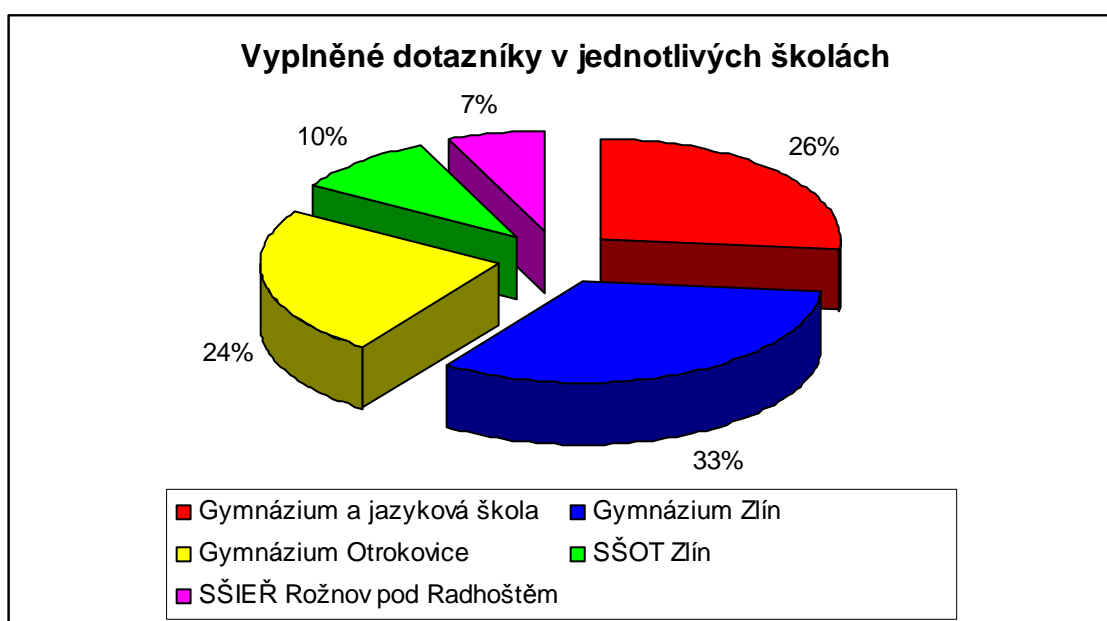
Předpokládám, že školy nejsou připraveny na dnešní elektronický věk a učitelé dostatečně žáky nepřipravují na veškeré nástrahy internetu.

6 ANALÝZA ZÍSKANÝCH DAT

Získaná data z aplikace Google Docs jsem zpracovávala v programech od Microsoft Office 2003. Data z tištěných dotazníků jsem přímo zadávala do programu Microsoft Excel.

6.1 Množství respondentů

Po domluvě ve školách, jsem vždy dodala tištěné dotazníky ve stanoveném počtu. Proto nevyplněných dotazníků bylo minimum. I když jsem měla snahu uplatnit dotazník v různých školách, tvoří více než 83% respondentů žáci gymnázií. Celkový počet vyplněných dotazníků: 404. Z toho bylo 20 dotazníků vyplněno nesprávně nebo chyběly odpovědi na určité otázky. Výše uvedená data lze také vyčíst z grafu č. 2 a tabulky č. 1.

Graf. č. 2: Vyplněné dotazníky v jednotlivých školách

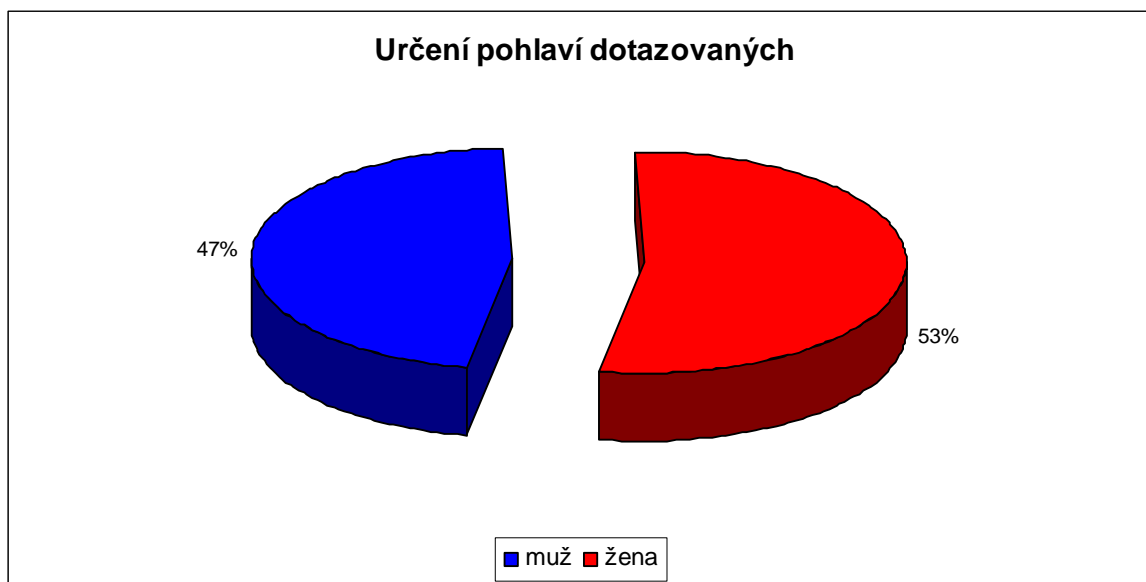
Škola	Počet vyplněných dotazníků	Počet dotazníků v procentech [%]
Gymnázium a jazyková škola	107	26,49
Gymnázium Zlín	134	33,17
Gymnázium Otrokovice	97	24,01
SŠOT Zlín	39	9,65
SŠIEŘ Rožnov pod Radhoštěm	27	6,68
Celkem	404	100

Tabulka č. 1: Počty a procenta vyplněných dotazníků ve školách

6.2 Dotazník – Otázka č. 1: Pohlaví

První otázka má čistě informační charakter. Zjišťuje kolik dívek a chlapců dotazník vyplnilo.

Z grafu č. 3 je vidět, že dotazník vyplnilo 53% žen a 47% mužů.

Graf č. 3: Určení pohlaví dotazovaných

Tabulka č. 2 znázorňuje celkový počet respondentů rozdělených podle pohlaví.

Pohlaví	Počet	Procenta [%]
muž	189	46,78
žena	215	53,22
Celkem	404	100

*Tabulka č. 2: Počty a procenta mužů
a žen celkově*

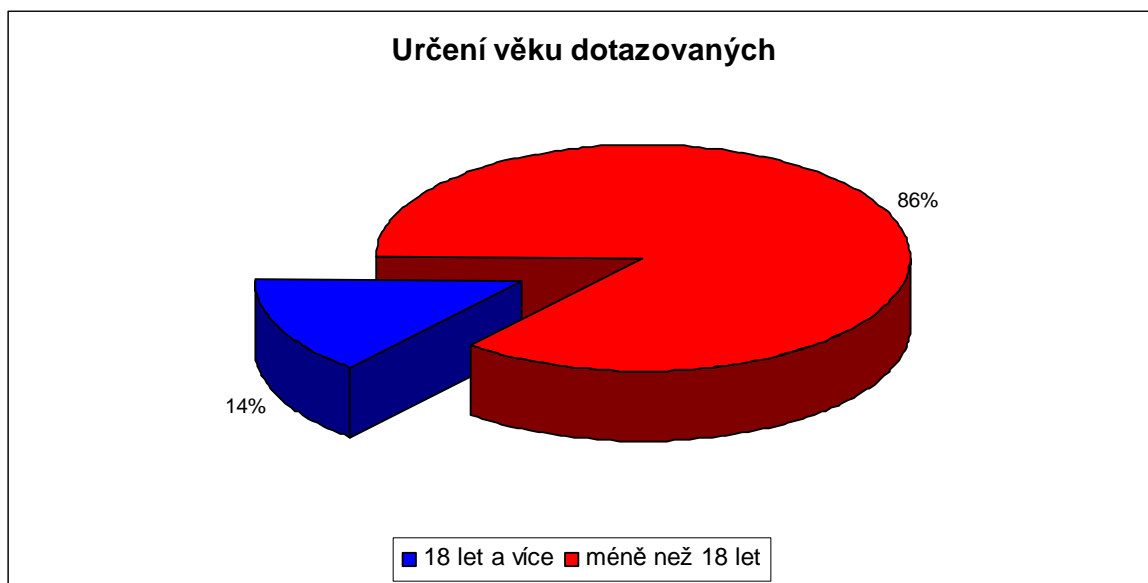
V tabulce č. 3 máme další rozdělení podle pohlaví a také podle jednotlivých škol.

Škola	Muž	Žena	Celkem
Gymnázium a jazyková škola Zlína	40	68	108
Gymnázium Zlín	59	78	137
Gymnázium Otrokovice	49	48	97
Střední škola obchodně technická Zlín	15	21	36
SŠIEŘ Rožnov pod Radhoštěm	26	0	26
Celkem	189	215	404

Tabulka č. 3: Počty a procenta mužů a žen v jednotlivých školách

6.3 Dotazník – Otázka č. 2: Věk

Otázka zjišťuje věkové rozložení respondentů. Věkovou hranici jsem určila 18 let. Z grafu č. 4 lze zjistit, že 86% respondentů je méně než 18 let. Zbylým 14% je 18 let a více. Na tuto otázku jeden žák neodpověděl, takže celkový počet respondentů je 403. Tato data jsou také uvedena v tabulce č. 4.

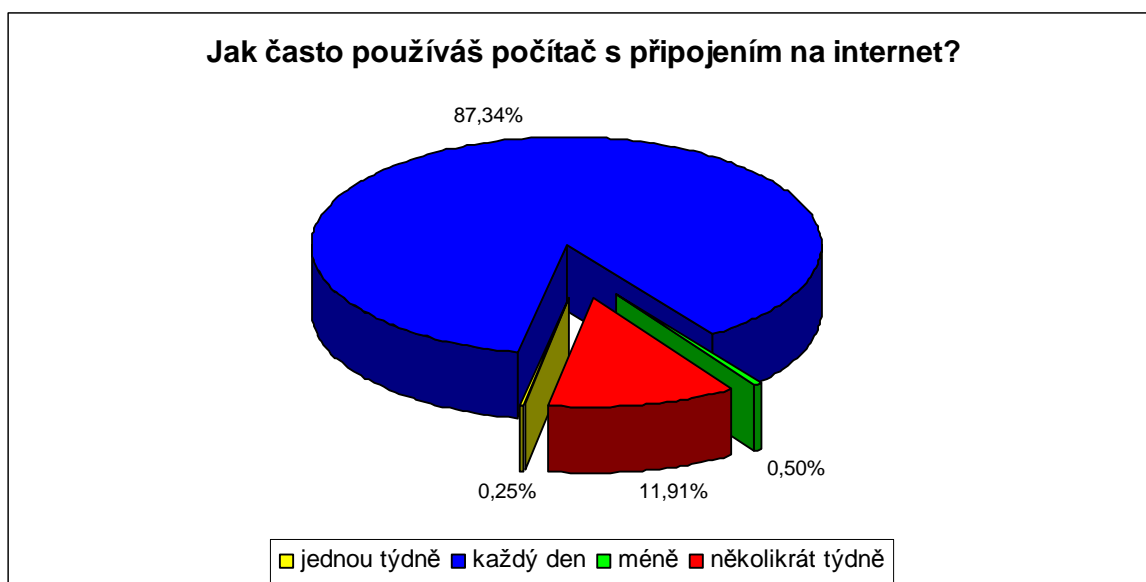
Graf č.4: Určení věku dotazovaných

Věk	Počet	Procenta [%]
18 let a více	57	14,14
méně než 18 let	346	85,86
Celkem	403	100

Tabulka č. 4: Věkové rozložení

6.4 Dotazník – Otázka č. 3: Jak často používáš počítač s připojením na internet?

V této otázce jsem chtěla zjistit, jak často žáci používají počítač s připojením na internet. Žáci vybírali ze čtyř možností. 352 respondentů, což je 87,34%, odpovědělo, že počítač s připojením na internet používá denně. 48 respondentů, což je 11,91%, odpovědělo několikrát týdně. 2 respondenti, což je 0,5%, odpovědělo méně než jednou týdně. A jeden respondent, což je 0,25%, odpověděl jednou týdně. Na tuto otázku opět jeden žák neodpověděl, takže není zahrnut do celkového počtu, který činí 403. Graf č. 5 a tabulka č. 5 tato data zobrazují.

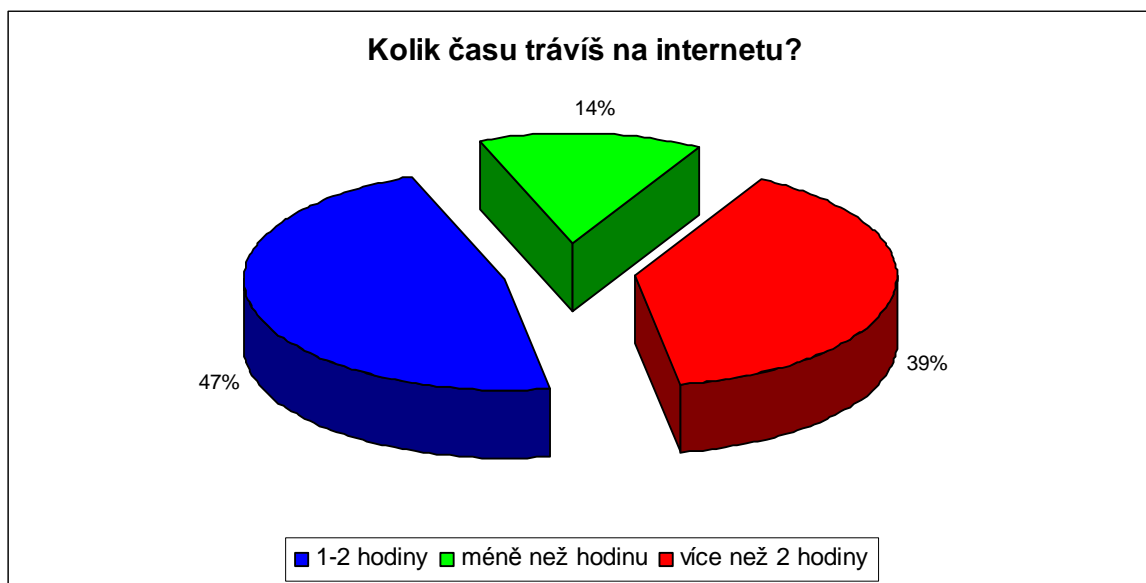
Graf č. 5: Četnost používání počítače s připojením na internet

	Počet	Procenta [%]
každý den	352	87,34
několikrát týdně	48	11,91
jednou týdně	1	0,25
méně	2	0,50
Celkem	403	100

Tabulka č. 5: Četnost používání počítače s internetem

6.5 Dotazník – Otázka č. 4: Kolik času trávíš na internetu?

Tato otázka navazuje na předchozí, kde žáci zodpověděli, jak často používají počítač a v otázce zjišťují, kolik času stráví na internetu. Z grafu č. 6 a z tabulky č. 6 je patrné, že 47% žáků tráví na internetu 1-2 hodiny, 39% žáků více než 2 hodiny a 14% žáků méně než hodinu. Opět tuto položku jeden žák nevyplnil, proto je výsledný počet 403.

Graf č. 6: Čas strávený na internetu

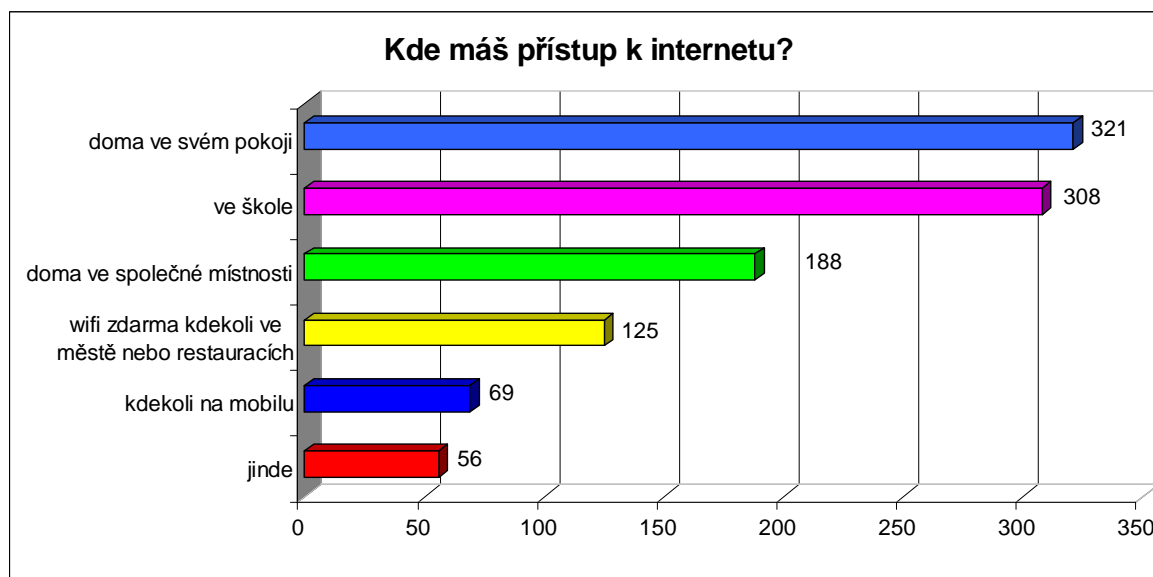
	Počet	Procenta [%]
více než 2 hodiny	158	39,21
1-2 hodiny	189	46,90
méně než hodinu	56	13,89
Celkem	403	100

Tabulka č.6: Čas strávený na internetu

Tato a předchozí otázka odpovídá na první dílčí cíl: Určit kolik času žáci tráví na internetu. Z výsledků lze zjistit, že 87,34% žáků tráví na internetu každý den. 46,90% žáků je na počítači s připojením na internet více než 2 hodiny. Myslím si, že v dnešní době jsou žáci spíše zavření doma a komunikují s okolím pouze přes internet. Tato skutečnost by se měla změnit, žáci by měli trávit na internetu méně času a raději by měli pobývat na čerstvém vzduchu.

6.6 Dotazník – Otázka č. 5: Kde máš přístup na internet?

Toto je první polytomická otázka. Zde měli žáci na výběr z šesti možných odpovědí a mohli označit více odpovědí. Otázka se dotazuje, kde mají žáci přístup na internet. Původně jsem zamýšlela přidat do výběru možnost – nikde, ale v dnešní době, mají všichni žáci přístup na internet buď ve škole nebo doma. Proto jsem tuto možnost ani neuváděla, což se mi v dotazníku potvrdilo tím, že odpověděli všichni žáci a většina označila více než jednu možnost. 321 žáků z celkového počtu 404 vybralo možnost – doma ve svém pokoji. 308 žáků má přístup k internetu ve škole. 188 žáků označilo možnost – doma ve společné místnosti, 125 žáků přistupuje na internet pomocí wifi kdekoli ve městě nebo restauracích. 69 žáků používá mobil. A 56 žáků má přístup k internetu jinde. Výsledky jsou zobrazeny v grafu č. 6 a tabulce č. 7.

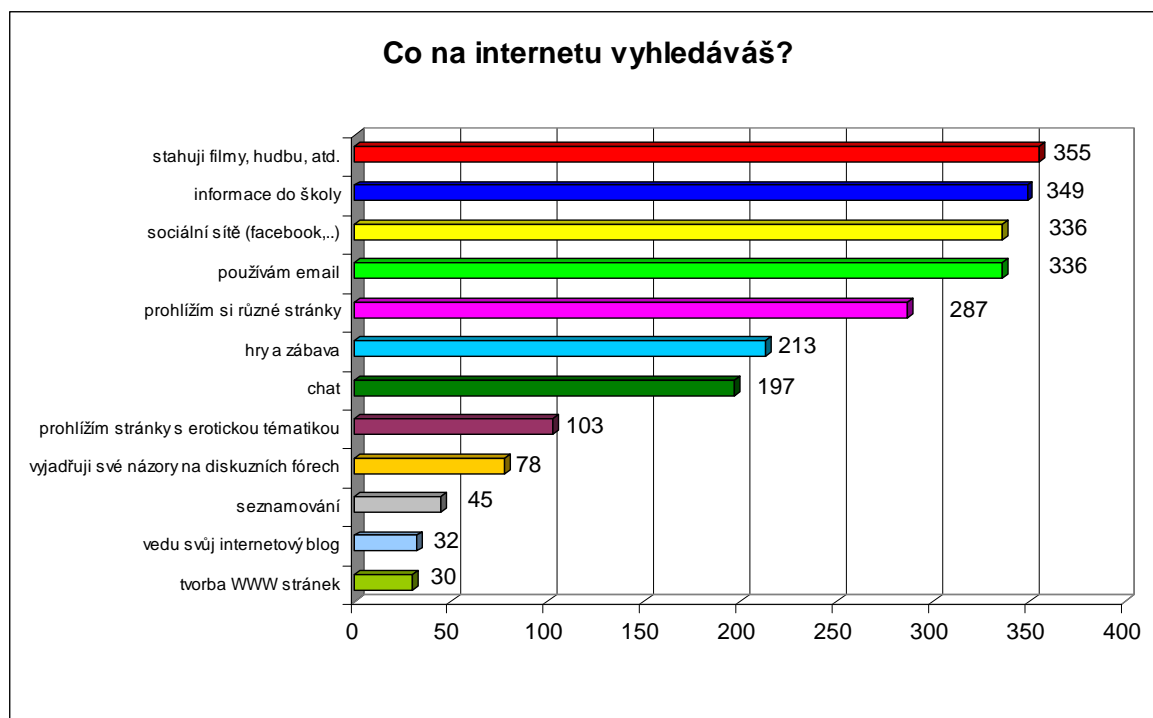
Graf č. 7: Možnosti přístupu k internetu

	Celkový počet	Procenta z celkového počtu [%]
doma ve svém pokoji	321	79,45
ve škole	308	76,24
doma ve společné místnosti	188	46,53
wifi zdarma kdekoli ve městě nebo restauracích	125	30,94
kdekoli na mobilu	69	17,08
jinde	56	13,86

Tabulka č. 7: Možnosti přístupu k internetu

6.7 Dotazník – Otázka č. 6: Co většinou na internetu vyhledáváš?

Zde jsem zkoumala, co žáci na internetu vyhledávají. Na výběr měli z dvanácti odpovědí. Z grafu č. 8 a z tabulky č. 8 je patrné, že 355 respondentů z celkového počtu 404 označilo možnost stahování filmů, hudby, atd. 349 respondentů vyhledává informace do školy. 336 navštěvuje sociální sítě a používá email. 287 si prohlíží různé www stránky. 213 respondentů vyhledává na internetu zábavu a hry. 197 respondentů chatuje a 103 si prohlíží stránky s erotikou tématikou. 78 respondentů vyjadřuje své názory v diskusních fórech. 45 respondentů označilo odpověď seznamování a 32 vede svůj internetový blog. Poslední možnost tvorbu www stránek si vybralo 30 respondentů.

Graf. č. 8: Co na internetu vyhledáváš?

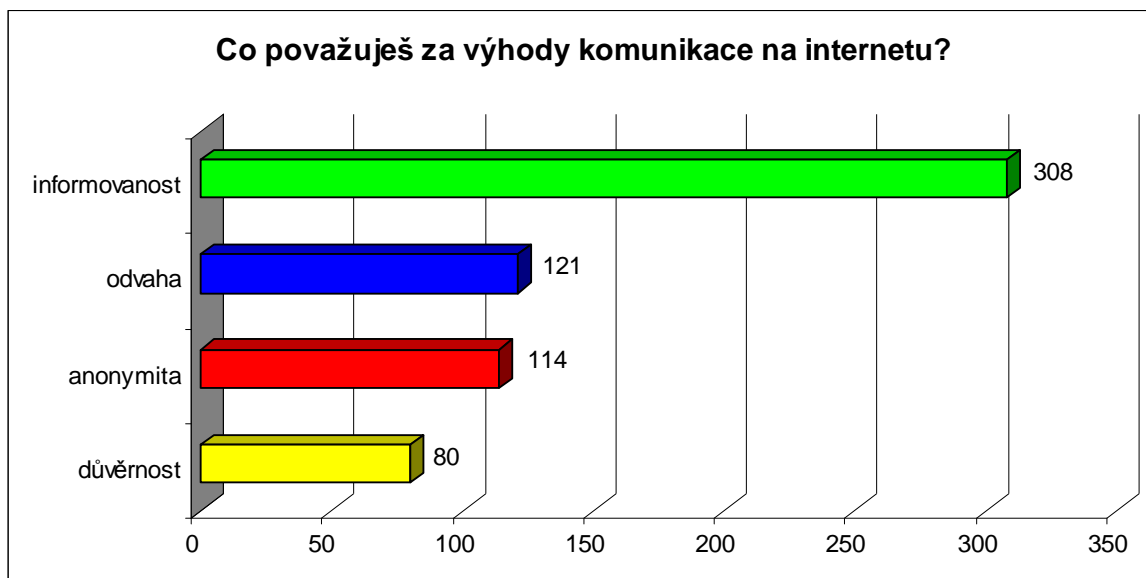
	Celkový počet	Procenta z celkového počtu [%]
stahuji filmy, hudbu, atd.	355	87,87
informace do školy	349	86,39
používám email	336	83,17
sociální sítě (facebook,...)	336	83,17
prohlížím si různé stránky	287	71,04
hry a zábava	213	52,72
chat	197	48,76
prohlížím stránky s erotickou tematikou	103	25,50
vyjadřuji své názory na diskuzních fórech	78	19,31
seznamování	45	11,14
vedu svůj internetový blog	32	7,92
tvorba WWW stránek	30	7,43

Tabulka č. 8: Činnosti žáků na internetu

Druhý dílčí cíl byl: Zmapovat, co žáci nejvíce vyhledávají. Z grafu č. 8 a z tabulky č. 8 lze zjistit, co žáci nejvíce vyhledávají. U této otázky si mohli žáci vybrat z více možností. Nejčastější odpovědí bylo stahování filmů, hudby, atd. Další frekventované odpovědi byly: informace do školy, používám email, sociální sítě, atd. Nejméně pak žáci vybírali možnosti: vedu svůj internetový blog a tvorba www stránek.

6.8 Dotazník – Otázka č. 7: Co považuješ za výhody komunikace na internetu?

Tato otázka zjišťuje, co považují žáci za výhody komunikace na internetu. Otázku zodpověděli všichni dotazovaní. 308 žáků vybralo odpověď informovanost – mám přehled o lidech, co dělají atd. 121 dotázaných označilo odvahu – napíšu i věci, které bych si nedovolil/a říct, oslovím neznámé lidi. 114 žáků vidí výhodu internetové komunikace v anonymitě – nikdo nezjistí, kdo doopravdy jsem. A poslední možnost důvěrnost – nikdo jiný o komunikaci neví, označilo 80 žáků. Všechna tato data můžeme vidět v grafu č. 9 a v tabulce č. 9 jsou uvedena i procenta z celkového počtu dotázaných.

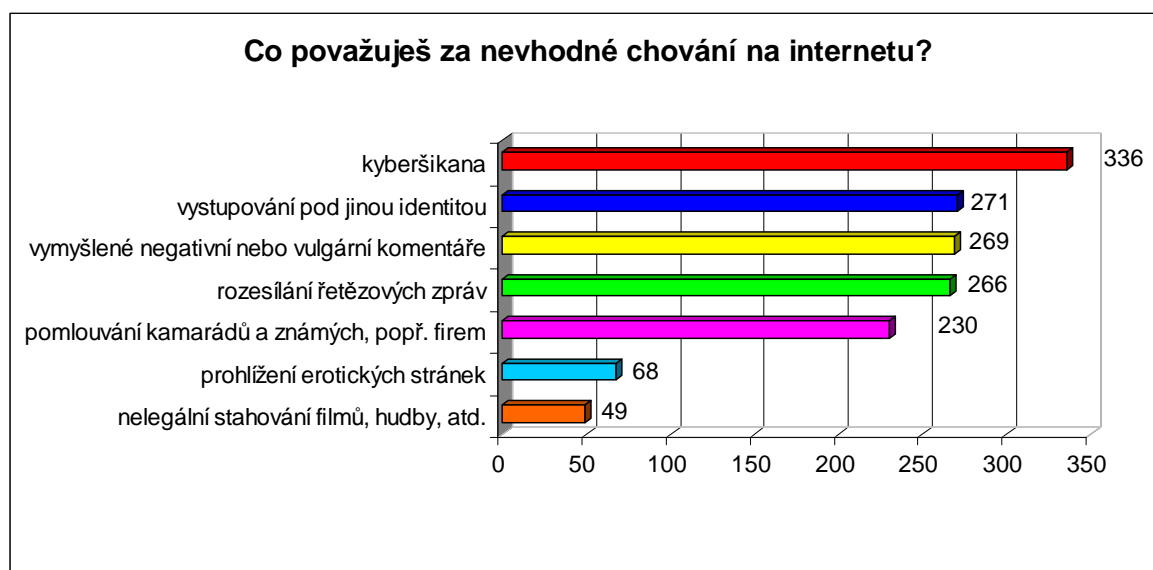
Graf č. 9: Co považuješ za výhody komunikace na internetu?

	Celkový počet	Procenta z celkového počtu [%]
informovanost	308	76,24
odvaha	121	29,95
anonymita	114	28,22
důvěrnost	80	19,80

Tabulka č. 9: Výhody internetové komunikace

6.9 Dotazník – Otázka č. 8: Co považuješ za nevhodné chování na internetu?

Otázka zjišťuje, co žáci považují za nevhodné chování na internetu. Z grafu č. 10 lze názorně zjistit, že 336 žáků označilo kyberšikanu. 271 žáků považuje za nevhodné vystupování pod jinou identitou. Vymyšlené negativní nebo vulgární komentáře označilo 269 žáků. 266 žáků vybralo rozesílání řetězových zpráv. 230 žáků vybralo pomlouvání kamarádů a známých, popř. firem. Prohlížení erotických stránek považuje za nevhodné 68 žáků. 49 žáků označilo nelegální stahování filmů, hudby, atd. V tabulce č. 10 jsou tato data uvedeny i s procenty z celkového počtu dotazovaných.

Graf č. 10: Co považuješ za nevhodné chování na internetu?

	Celkový počet	Procenta z celkového počtu [%]
kyberšikana	336	83,17
vystupování pod jinou identitou	271	67,08
vymyšlené negativní nebo vulgární komentáře	269	66,58
rozesílání řetězových zpráv	266	65,84
pomlouvání kamarádů a známých, popř. firem	230	56,93
prohlížení erotických stránek	68	16,83
nelegální stahování filmů, hudby, atd.	49	12,13

Tabulka č. 10: Volby nevhodného chování na internetu.

Z výše uvedeného grafu č. 10 a tabulky č. 10 lze zjistit, že žáci mají pozitivně vybudovaný hodnotový žebříček. Správně rozlišují nemorální chování. Lze tedy usuzovat, že je můžeme v této oblasti dále vzdělávat a utvářet jejich hodnoty a postoje.

Dalším dílčím cílem bylo: Prozkoumat, co žáci považují za nevhodné chování na internetu.

Z výsledků zobrazených v grafu č. 10 a tabulce č. 10 lze zjistit, co žáci považují za nevhodné chování.

6.10 Dotazník – Otázka č. 9: Máš od rodičů zakázané navštěvovat určité www stránky?

V tištěné formě dotazníků byla tato otázka na druhé straně. 3 žáci pravděpodobně nepředpokládali, že má dotazník dvě strany a proto následující otázky již nevyplnili. Tudíž maximální počet vyplněných dotazníků následujících za touto otázkou nepřesáhne počet 401.

Otázka č. 9 se žáků ptá, jestli mají od rodičů zakázané navštěvovat určité www stránky. Na výběr mají ze tří možných odpovědí, ale zvolit mohou pouze jednu. První možnost – ano, mám zakázané i zablokované určité www stránky zvolili pouze 2 žáci. 353 žáků uvedlo, že se můžou dívat na co chtějí a posledních 46 žáků má určité www stránky zakázány, ale ne zablokovány. Tyto data jsou znázorněna v grafu č. 11 a tabulce č. 11.

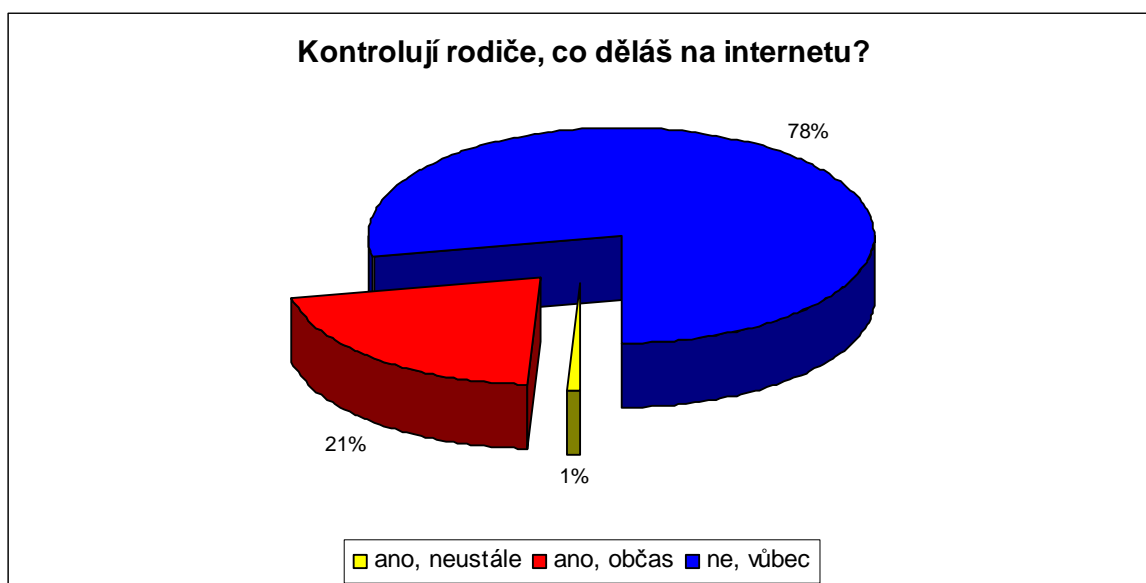
Graf č. 11: Máš od rodičů zakázané navštěvovat určité www stránky?

	Počet	Procenta [%]
ne, můžu se dívat, na co chci	353	88,03
zakázané ano, ale ne zablokované	46	11,47
ano, mám zakázané i zablokované	2	0,50
Celkem	401	100

Tabulka č. 11: Zákaz určitých www stránek od rodičů.

6.11 Dotazník – Otázka č. 10: Kontrolují rodiče, co děláš na internetu?

Tato otázka zjišťuje, zda rodiče kontrolují, co žáci dělají na internetu. 313 respondentů rodiče nekontrolují vůbec. 85 respondentů označilo možnost - ano, občas. A zbývající 3 respondenty rodiče kontrolují neustále. Výše uvedená data jsou zobrazena v grafu č. 12 a tabulce č. 12.

Graf č. 12: Kontrolují rodiče, co děláš na internetu?

	Počet	Procenta [%]
ne, vůbec	313	78,05
ano, občas	85	21,20
ano, neustále	3	0,75
Celkem	401	100

Tabulka č. 12: Rodičovská kontrola používání internetu.

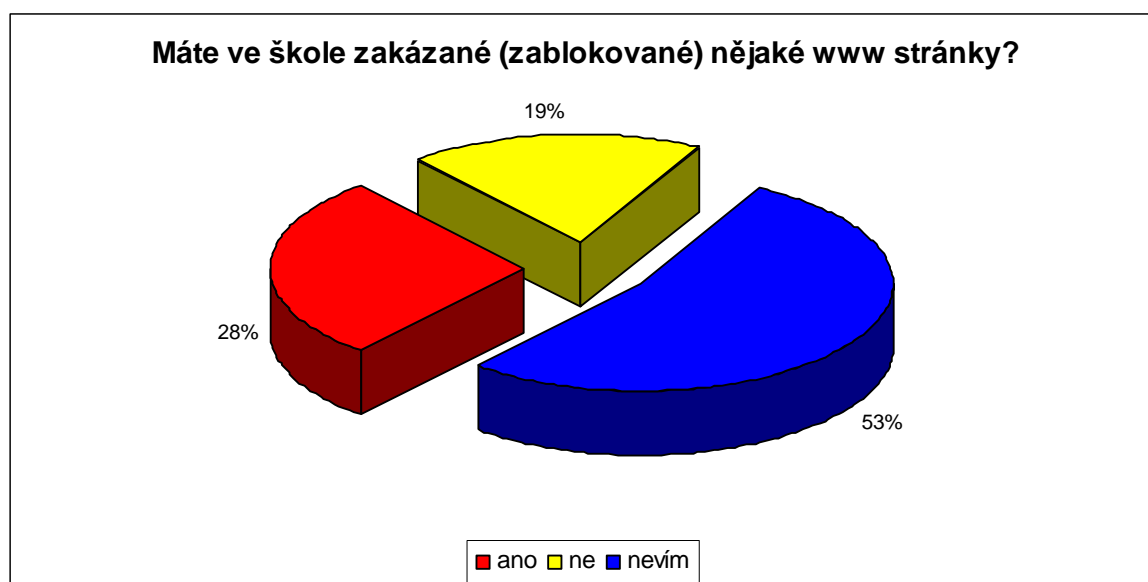
Další dílčí cíl zjišťoval, zda se rodiče zajímají o to, co jejich děti dělají na internetu.

Tato otázka vlastně navazuje na předchozí, kde jsem se ptala, jestli mají žáci od rodičů zakázané nebo zablokované určité www stránky. Z výsledků těchto dvou otázek lze usuzovat, že se rodiče nevěnují žákům a nezajímá je, co na internetu dělají. Domnívám se, že rodiče by měli vědět, co žáci na internetu dělají a průběžně a dlouhodobě je kontrolovat. V teoretické části jsem zmínila rodinnou smlouvu o bezpečném užívání internetu, kterou podepisují rodiče i žáci. Tato smlouva obsahuje pravidla pro užívání internetu, které musí

obě strany (rodiče a žáci) po podepsání dodržovat. Myslím, že by bylo vhodné, aby se rodiče s touto smlouvou seznámili a popřemýšleli nad tímto problémem.

6.12 Dotazník – Otázka č. 11: Máte ve škole zakázané (zablokované) nějaké www stránky?

Tato otázka zjišťuje, zda jsou v jednotlivých školách zakázané (zablokované) nějaké www stránky. 214 žáků vůbec neví, jestli mají zablokované určité www stránky. 111 žáků uvedlo, že ve škole jsou zablokované www stránky. A 76 žáků vybralo odpověď ne, což znamená, že nemají ve škole žádné zablokované www stránky. Tyto data jsou vyobrazena v grafu č. 13 a tabulce č. 13.

Graf č. 13 Máte ve škole zakázané (zablokované) nějaké www stránky?

	Počet	Procenta [%]
ano	111	27,68
ne	76	18,95
nevím	214	53,37
Celkem	401	100

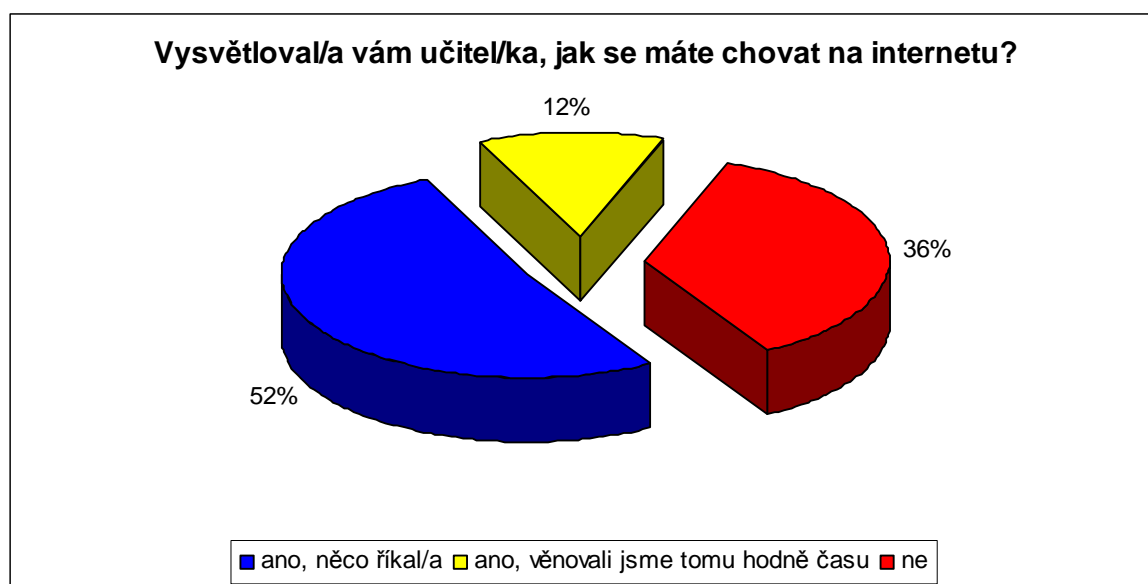
Tabulka č. 13: Zablokované www stránky ve škole.

Docela mě překvapilo, že více než polovina žáků vůbec neví, zda mají ve škole zablokované určité www stránky. Dalším překvapením bylo, že 19% žáků odpovědělo, že

ve škole nejsou zablokované žádné www stránky. Myslím, že nejen rodiče, ale hlavně škola by se měla zajímat, jaké www stránky její žáci navštěvují. Nevhodné nebo nemorální stránky by měly být na všech školách zablokovány.

6.13 Dotazník – Otázka č. 12: Vysvětloval/a vám učitel/ka, jak se máte chovat na internetu?

Zde zjišťuji, zda žákům učitel/ka vysvětloval/a, jak se mají chovat na internetu. V grafu č. 14 a tabulce č. 14 lze vidět, že 52%, což je 207 žáků, odpovědělo, že jim učitel/ka něco říkal/a. 49 žáků, což je 12%, vybralo odpověď – ano, věnovali jsme tomu hodně času. A posledním 145 žákům = 36%, učitel/ka nic o chování na internetu neříkala.

Graf č. 14: Vysvětlovala vám učitel/ka, jak se máte chovat na internetu?

	Počet	Procenta [%]
ano, něco říkal/a	207	51,62
ano, věnovali jsme tomu hodně času	49	12,22
ne	145	36,16
Celkem	401	100

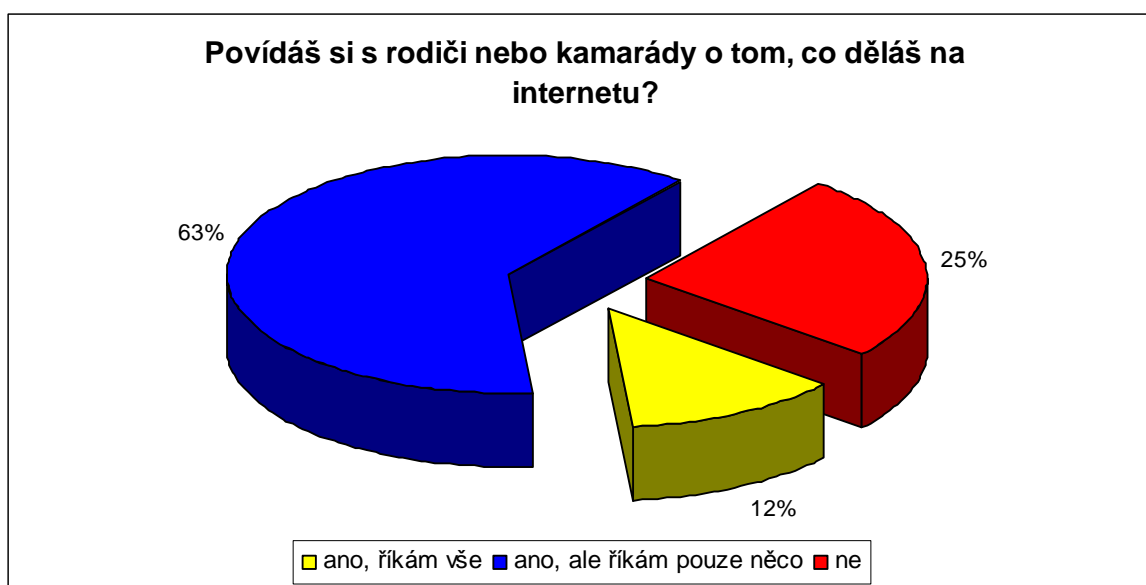
Tabulka č. 14: Úroveň kybervýchovy.

Další dílčí cíl: Zjistit, jestli ve škole probírali pravidla chování na internetu a jestli je to potvrzeno zablokovanými www stránkami. Z grafu č. 14 a tabulky č. 14 lze vyčíst, že 207

žáků odpovědělo, že jim učitel/ka něco o chování na internetu říkala, 49 žáků odpovědělo, že chování na internetu věnovali hodně času a 145 žáků odpovědělo, že se tomuto tématu vůbec nevěnovali. Žáci ovšem zapomínají nebo nedávají pozor, takže si třeba ani nevšimli, že toto téma probírali. Pokud tomu ovšem učitel/ka věnovala dostatek času, měli by si to žáci zapamatovat a znát základy chování na internetu. Bohužel z předešlé otázky vyplývá, že více než polovina žáků netuší, jestli mají na škole zablokované. V tomto vidím velký problém, žáci by měli vědět, zda mají zablokované www stránky a z jakého důvodu. Častým jevem, že to žáci zjistí sami, když se zkouší dostat na různé www stránky s nevhodným obsahem. Proto si myslím, že by jim tohle měl/a oznámit učitel/ka.

6.14 Dotazník – Otázka č. 13: Povídáš si s rodiči nebo kamarády o tom, co děláš na internetu?

Otázka č. 13 zjišťuje, jestli si žáci povídají s rodiči nebo kamarády o tom, co dělají na internetu. Na výběr měli ze tří možností. 12% ze všech respondentů, říká vše, co dělá na internetu. 25% respondentů naopak neříká vůbec nic. A 63% respondentů říká jen něco. Tato data jsou uvedena v grafu č. 15 a tabulce č. 15.

Graf. č 15: Povídáš si s rodiči nebo kamarády o tom, co děláš na internetu?

	Počet	Procenta [%]
ano, říkám vše	50	12,47
ano, ale říkám pouze něco	249	62,09
ne	102	25,44
Celkem	401	100

Tabulka č. 15: Zveřejnění práce na internetu.

6.15 Dotazník – Otázka č. 14: Viděl/a jsi někoho, jak dělá na internetu něco, co jsi považoval/a za nevhodné?

V této otázce jsem zjišťovala, jestli žáci viděli někoho, jak dělá na internetu něco, co považovali za nevhodné. 190 žáků odpovědělo ano, několikrát. 162 žáků nikdy nevidělo nevhodné chování na internetu. A 48 žáků označilo odpověď ano, jednou. Tuto otázku vyplnilo celkem 400 žáků. Výše uvedená data jsou znázorněna v grafu č. 16 a tabulce č. 16.

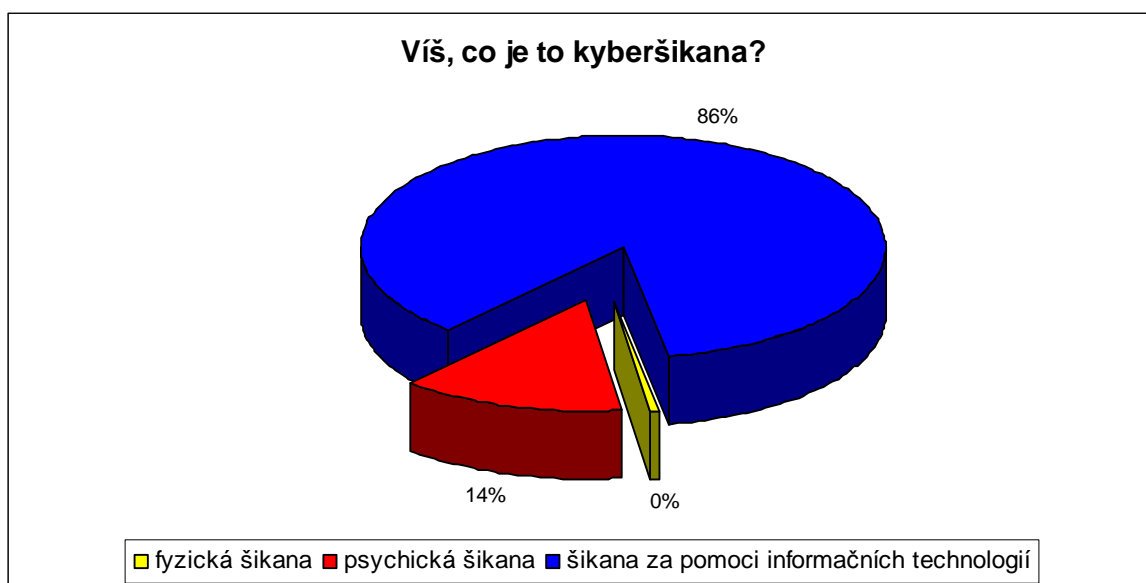
Graf č. 16: Viděl/a jsi někoho, jak dělá na internetu něco, co jsi považoval/a za nevhodné?

	Počet	Procenta [%]
ano, několikrát	190	47,50
ne, vůbec	162	40,50
ano, jednou	48	12,00
Celkem	400	100

Tabulka č. 16: Setkání s nevhodným chováním.

6.16 Dotazník – Otázka č. 15: Víš, co je to kyberšikana?

Otázka č. 15 zněla: Víš, co je to kyberšikana? 343 respondentů zodpovědělo tuto otázku správně a to výběrem možnosti: šikana za pomoci informačních technologií. 56 respondentů si myslí, že kyberšikana je psychická šikana. Pouze 2 respondenti označili odpověď fyzická šikana. Celkový počet vyplněných otázek byl 401. Všechna data i s procentuálním rozložením jsou uvedena v grafu č. 17 a tabulce č. 17.

Graf č.17: Víš, co je to kyberšikana?

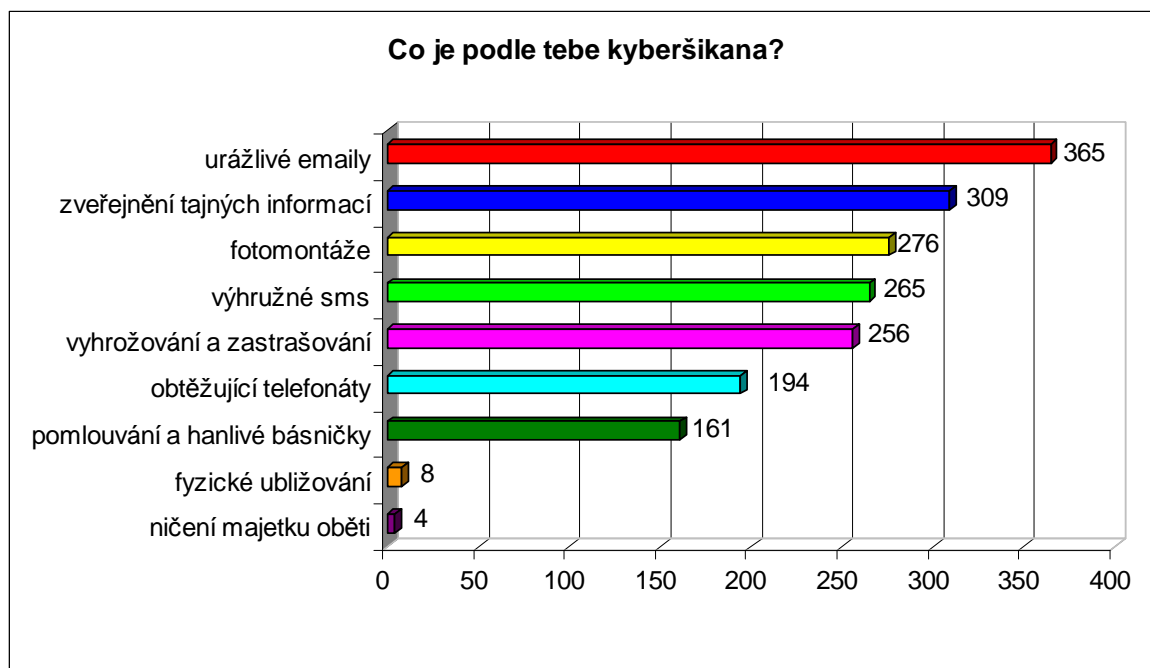
	Počet	Procenta [%]
šikana za pomoci informačních technologií	343	85,54
psychická šikana	56	13,96
fyzická šikana	2	0,50
Celkem	401	100

Tabulka č. 17: Kyberšikana.

V této otázce mě respondenti příjemně překvapili správnými odpověďmi. Více než 85% respondentů správně označilo odpověď: šikana za pomoci informačních technologií. Dalo by se předpokládat, že když žáci správně zodpověděli tuto otázku, nebudou pak mít problémy rozpoznat projevy kyberšikany, na což navazuje následující otázka.

6.17 Dotazník – Otázka č. 16: Co je podle tebe kyberšikana?

Jak už jsem výše uvedla, otázka č. 16 navazuje na předchozí otázku a zjišťuje, jestli žáci dokáží správně rozpoznat projevy kyberšikany. Je to další polytomická otázka, ve které je na výběr z devíti možných odpovědí. 365 žáků označilo odpověď: urážlivé emaily. 309 žáků si myslí, že kyberšikana může být zveřejňování tajných informací. Fotomontáže vybralo 276 žáků. 265 žáků odpovědělo: výhružné sms. Vyhrožování a zastrašování označilo 256 žáků. 194 žáků považuje za kyberšikana obtěžující telefonáty. 161 žáků označilo odpověď: pomlouvání a hanlivé básničky. 8 žáků si myslí, že kyberšikana je také fyzické ubližování. A pouze 4 žáci vybrali možnost: ničení majetku oběti. Všechny odpovědi jsou vyznačeny v grafu č. 18 a tabulce č. 18. Na tuto otázku opět 3 žáci neodpověděli, takže celkový počet je 401 žáků.

Graf č. 18: Co je podle tebe kyberšikana?

	Celkový počet	Procenta z celkového počtu [%]
urážlivé emaily	365	91,02
zveřejnění tajných informací	309	77,06
fotomontáže	276	68,83
výhrušné sms	265	66,08
vyhrožování a zastrašování	256	63,84
obtěžující telefonáty	194	48,38
pomlouvání a hanlivé básničky	161	40,15
fyzické ubližování	8	2,00
ničení majetku oběti	4	1,00

Tabulka č. 18: Kyberšikana – projevy.

Podle výsledků této otázky lze usuzovat, že žáci správně rozpoznávají projevy kyberšikany. I když se zde objevily i odpovědi: ničení majetku oběti a fyzické ubližování, což rozhodně nejsou projevy kyberšikany, ale fyzické šikany. Také pomlouvání a hanlivé básničky nebo vyhrožování a zastrašování nelze považovat za kyberšikanu, pokud nejsou tyto činnosti provozovány za pomoci informačních technologií. Každopádně znalost kyberšikany je velmi dobrá.

6.18 Dotazník – Otázka č. 17: Co je to netiketa?

Tato otázka zjišťovala, kolik žáků ví, co je to netiketa? 289 žáků správně vybralo možnost: pravidla a zásady chování na internetu. 87 žáků označilo odpověď: způsob chování na internetu. A 8 žáků odpovědělo: pravidla pro vystupování IT odborníků. Na tuto otázku 20 žáků neodpovědělo vůbec. Dá se předpokládat, že tento pojem vůbec neznají a raději než označit špatnou odpověď, neoznačili bohužel žádnou. Celkový počet vyplněných otázek tedy je 384. Výše uvedená data i s procentuálním vyjádřením jsou zobrazena v grafu č. 19 a tabulce č. 19.

Graf č. 19: Co je to netiketa?

	Počet	Procenta [%]
pravidla a zásady chování na internetu	289	75,26
způsob chování na internetu	87	22,66
pravidla pro vystupování IT odborníků	8	2,08
Celkem	384	100

Tabulka č. 19: Netiketa.

Předpokládám, že většina žáků se s tímto pojmem nesetkala, ale přesto 75% žáků správně odpovědělo, že netiketa jsou pravidla a zásady chování na internetu. Už samotný název napovídá správnou odpověď. Určitě je potřeba žáky v tomto směru dále vzdělávat. Nestačí pouze vědět, co je to netiketa, ale také jaké pravidla a zásady obsahuje.

Další dílčí cíl: Zjistit znalost pojmů kyberšikana a netiketa.

Na otázku č. 15: Co je to kyberšikana, odpovědělo 86% respondentů správně.

Otázka č. 16 zjišťovala správné zařazení projevů kyberšikany. Z výsledků lze usuzovat, že respondenti mají o tomto problému znalosti a dokáží rozpoznat projevy kyberšikany.

Na otázku č. 17: Co je to netiketa, odpovědělo 75% respondentů správně.

Z těchto výsledků vyplývá, že znalost pojmů kyberšikana a netiketa je na vysoké úrovni.

6.19 Dotazník – Otázka č. 18: Myslíš si, že se na internetu chováš slušně?

Poslední otázka zjišťovala, zda se žáci na internetu chovají slušně. Odpovědi jsou samozřejmě subjektivní a lze jen odhadovat, zda všichni žáci odpověděli pravdivě. 206 žáků, což je 51,37%, odpovědělo, že se na internetu neustále chová slušně. 189 žáků, což je 47,13%, označilo možnost: ano, až na pár výjimek. A pouze 6 žáků, což je 1,5%, si myslí, že se na internetu nechová slušně. Výše uvedená data lze vyčíst z grafu č. 20 a tabulky č. 20.

Graf č. 20: Myslíš si, že se na internetu chováš slušně?

	Počet	Procenta [%]
ano, neustále	206	51,37
ano, až na pár výjimek	189	47,13
ne	6	1,50
Celkem	401	100

Tabulka č. 20: Chování na internetu.

Poslední dílčí cíl: Prozkoumat, zda se žáci chovají na internetu slušně.

Jak už jsem výše uvedla, odpovědi jsou subjektivní. 206 žáků si myslí, že se na internetu chová slušně. 189 žáků se chová slušně až na pár výjimek a jen 6 žáků odpovědělo, že se na internetu slušně nechová. Z těchto výsledků můžeme odhadovat, že se žáci na internetu chovají slušně. Pozor si ovšem musíme dávat na to, co považují za slušné či neslušné chování.

7 INTERPRETACE DAT

Hlavním cílem výzkumu bylo: zjistit úroveň kybervýchovy žáků středních škol. Z otázky č. 8 jsem zjistila, že rozpoznávání nemorálního chování na internetu nedělá žákům problémy, většina žáků má pozitivně vybudovaný hodnotový žebříček. V otázce č. 11 jsem zjišťovala, zda jsou na jednotlivých školách zablokované určité www stránky. Velmi mě překvapily odpovědi žáků. Více než 50% nevědělo, zda mají na škole zablokované určité www stránky. 19% žáků odpovědělo, že na škole nemají zablokované žádné www stránky. Problému kybervýchovy by se měli chopit učitelé a ředitelé a rozhodně zablokovat www stránky s nevhodným obsahem. Samozřejmě je to pouze první krok, dále je potřeba žáky vychovávat a učit pravidlům a zásadám chování na internetu. Otázka č. 12 zjišťovala jestli učitel/ka vysvětloval/a žákům, jak se mají chovat na internetu. 52% žáků odpovědělo, že jim učitel/ka něco říkal/a. 12% žáků se tomuto tématu s učitelem/učitelkou věnovalo spoustu času. A 36% žáků učitel/ka nevysvětloval/a vůbec nic. Úroveň kybervýchovy by měla určovat škola, ale podle odpovědí žáků to tak bohužel nevypadá. I když se našlo pár výjimek v odpovědích žáků, podle nichž učitelé věnovali chování na internetu spoustu času; většina učitelů se však tomuto tématu nevěnuje dostatečně.

K dílčím cílům jsem se vyjadřovala přímo u otázek, pomocí kterých jsem je zjišťovala.

Získaná data nalezneme v příloze IV – přiložený soubor na dvd.

7.1 Vyhodnocení hypotéz

Na začátku praktické části jsem formulovala čtyři hypotézy, které nyní potvrdím nebo vyvrátím.

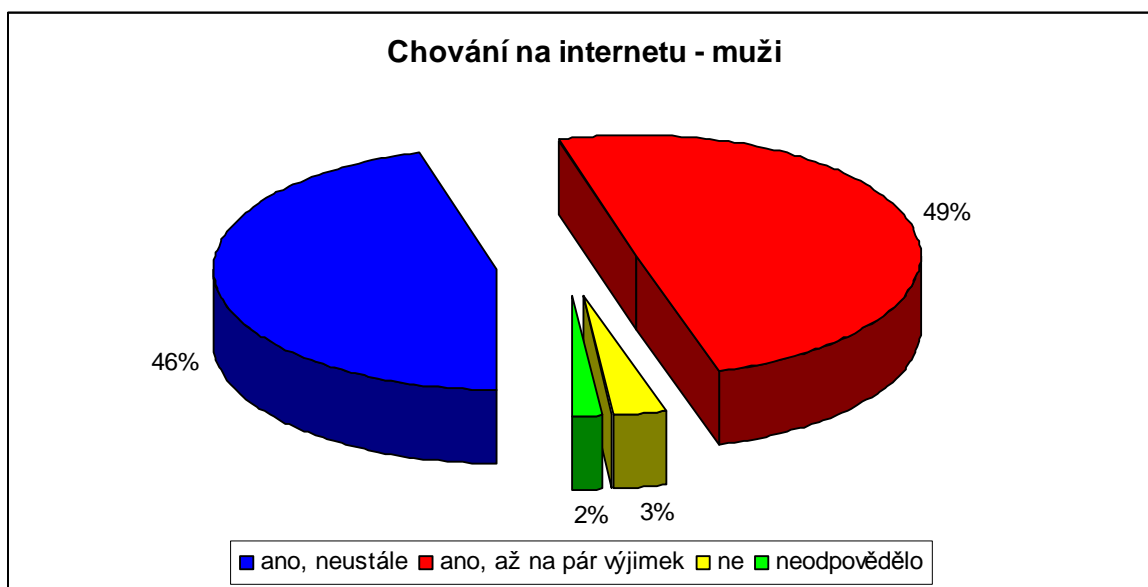
Hypotéza 1: Dívky se chovají na internetu lépe než chlapci.

Myslím, že se dívky chovají na internetu lépe než chlapci. Nedovolí si udělat něco nevhodného. Chlapci jsou odvážnější a drzejší.

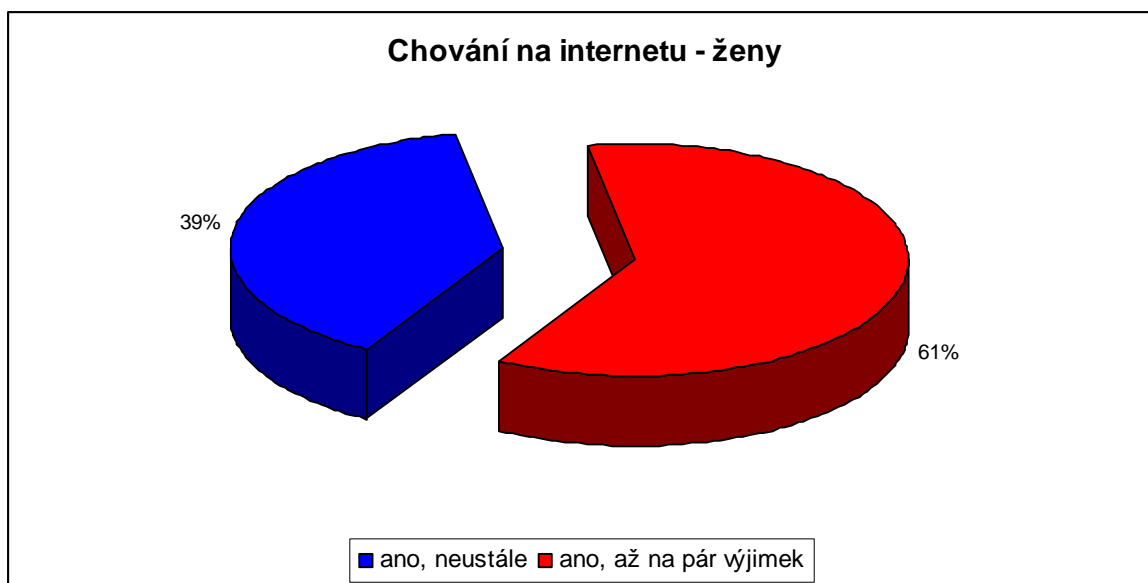
Z grafů č. 21 a 22 a z tabulky č. 21 lze zjistit, že 46% mužů a 39% žen se na internetu chová slušně neustále. Dále 49% mužů a 61% žen se chová na internetu slušně až na pár výjimek. 3% mužů si myslí, že se na internetu nechová slušně. A 2% mužů neodpovědělo.

Chováš se na internetu slušně?	muži	Procenta [%]	ženy	Procenta [%]
ano, neustále	86	45,50	120	38,83
ano, až na pár výjimek	94	49,74	189	61,17
ne	6	3,17	0	0,00
neodpovědělo	3	1,59	0	0,00
celkem	189	100	309	100

Tabulka č. 21: Porovnání chování na internetu mužů a žen

Graf č. 21: Chování na internetu - muži

Graf č. 22: Chování na internetu – ženy

Z výsledků tedy plyne, že hypotéza 1 se nepotvrdila. Neustále slušně se chová 46% mužů a pouhých 39% žen.

Hypotéza 2: Více než 75% žáků používá počítač s připojením na internet denně.

Téměř v každé domácnosti je počítač s připojením na internet, další přístup k internetu mohou mít žáci ve škole, na mobilu nebo kdekoli jinde, z tohoto důvodu se domnívám, že žáci navštěvují internet každý den.

Na tuto hypotézu najdeme odpověď u otázky č. 3. Z grafu č. 5 a z tabulky č. 5 lze vyčíst, že 352 žáků, což je 87,34%, používá počítač s připojením na internet denně. 48 žáků, což je 11,91%, používá počítač s internetem několikrát týdně. 1 žák, což je 0,25%, používá počítač pouze jednou týdně. A 2 žáci, což je 0,50%, používají počítač s připojením na internet méně než jednou týdně.

Hypotéza 2 se potvrdila, více než 75% žáků, přesně 87,34%, používá počítač s připojením na internet denně.

Hypotéza 3: Rodiče mají zájem o to, co děti dělají na internetu.

S rozvojem veškerých technologií si myslím, že se rozvíjí také rodičovská kontrola dětí. Rodiče zjišťují zájmy dětí a chrání je před nebezpečím.

Na tuto hypotézu jsem hledala odpověď v otázkách č. 9. a 10. Otázka číslo 9 zněla: Máš od rodičů zakázané (zablokované) určité www stránky? V této otázce jsem zjistila, že 88,03% žáků nemá od rodičů žádné zakázané ani zablokované www stránky a mohou se dívat, na co chtějí. 11,47% žáků má určité www stránky pouze zakázané, ale ne zablokované. A pouhých 0,50% žáků má nevhodné www stránky zakázané i zablokované. Výše uvedená data můžeme vyčíst z grafu č. 11 a tabulky č. 11.

Otázka č. 10 se žáků ptala, jestli rodiče kontrolují žáky, co dělají na internetu. 78% žáků rodiče vůbec nekontrolují. 21% žáků kontrolují rodiče pouze občas a jen 1% žáků odpovědělo, že je rodiče kontrolují neustále. Tyto data lze najít v grafu č. 12 a tabulce č. 12.

Z výše uvedených procent vyplývá, že se hypotéza 3 nepotvrdila, neboť rodiče nemají zájem o to, co děti dělají na internetu.

Hypotéza 4: Učitelé nevěnují dostatek času kybervýchově.

Předpokládám, že školy nejsou připraveny na dnešní elektronický věk a učitelé dostatečně žáky nepřipravují na veškeré nástrahy internetu.

Na tuto hypotézu najdeme odpověď u otázky č. 12: Vysvětloval/a vám učitel/ka, jak se máte chovat na internetu? Pouze 12% žáků odpovědělo, že tomuto tématu věnovali spoustu času. 52% žáků odpovědělo, že jim učitel/ka něco říkal/a. A 36% žáků označilo odpověď ne. Tato data lze vyčíst z grafu č. 14 a tabulky č. 14. Také můžeme přihlédnout k otázce č. 11: Máte ve škole zakázané (zablokované) určité www stránky? 53 % žáků vůbec netuší, zda mají ve škole zablokované www stránky. 19% odpovědělo, že nemají zablokované žádné www stránky a 28% žáků odpovědělo, že mají určité www stránky zablokované. Z těchto dat, které nalezneme v grafu č. 13 a tabulce č. 13, vyplývá, že školy se příliš nestarají o zabezpečení žáků na internetu.

Z výše uvedených dat se hypotéza potvrzuje. Jen 12% respondentů odpovědělo, že se tomuto tématu věnovalo více.

8 NÁVRH PROJEKTU

Pro danou problematiku bude nejvhodnější zvolit projekt formou průřezového tématu. Průřezová témata jsou významnou součástí Školního vzdělávacího programu (ŠVP). Při tvorbě ŠVP musí škola vycházet z Rámcového vzdělávacího programu (RVP). Ředitel plně zodpovídá za koordinaci práce na ŠVP, za konečnou verzi dokumentu a za jeho soulad s RVP. ŠVP by měl být formulován tak, aby nejen učitelům, ale i žákům, rodičům a veřejnosti bylo zřejmé, jaké jsou hlavní cíle, obsah a forma vzdělávání na konkrétní škole.

Rámcový vzdělávací program (RVP) je na státní úrovni a vymezuje průřezová témata a podává jejich obecnou charakteristiku. ŠVP přímo určuje předměty a učivo, na něž jsou průřezová témata aplikovaná po určitou dobu. Průřezová témata by měla spojovat všechny předměty nebo alespoň větší počet předmětů. Průřezová témata také spojují výuku, život ve škole a mimo školu.

Průřezová témata vytváří a zpracovává škola. Všechna níže uvedená průřezová témata nemusí být obsažena ve všech ročnících současně, ale musí být zařazena v celém vzdělávací cyklu střední školy. Mohou být i v podobě samotných předmětů, projektů, seminářů či kurzů. Průřezová témata vytvářejí příležitosti pro uplatnění žáků a rozvíjí osobnost žáka, jeho postoje a hodnoty. Jednotné zpracování průřezových témat obsahuje:

- Charakteristiku průřezového tématu.
- Přínos k rozvoji osobnosti žáka v oblastech vědomostí, dovedností, schopností, postojů a hodnot.

Do RVP je zařazeno těchto šest průřezových témat:

- Osobnostní a sociální výchova
- Výchova demokratického občana
- Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech
- Multikulturní výchova
- Enviromentální výchova
- Mediální výchova

Ve svém projektu se zaměřím na průřezové téma - mediální výchova.

Průřezové téma mediální výchova obsahuje tyto části:

- Média a mediální produkce
- Mediální produkty a jejich významy
- Uživatelé
- Účinky mediální produkce a vliv médií
- Role médií v moderních dějinách

Mediální výchova je obecně chápána jako výchova k:

- Orientaci v masových médiích
- Jejich využívání
- Jejich kritickému hodnocení a tedy schopnosti kritické analýzy obsahů

Současně je nahlížena ze dvou aspektů a to ochranného (sleduje vedení žáků k pochopení toho, jak média zkreslují realitu) a užitného (akcent je kladen na smysluplné využívání médií a produktivní práci s nimi). Obecným cílem mediální výchovy je dosažení mediální gramotnosti.

Mediální výchova obsahuje tyto části:

- Média a mediální produkce
- Mediální produkty a jejich významy
- Uživatelé
- Účinky mediální produkce a vliv médií
- Role médií v moderních dějinách

Podle ŠVP GJSZLIN (2009), nyní přiblížím, kterých předmětů a ročníků se týká mediální výchova. První část: Média a mediální produkce se prolíná 2., 3. a 4. ročníkem a je obsažena v předmětech: Český jazyk a literatura, Anglický jazyk, Druhý cizí jazyk, Matematika a Základy společenských věd. Druhá část: Mediální produkty a jejich významy zasahuje do celého studia, tedy od 1. po 4. ročník. Je pak zmíněna v těchto předmětech: Anglický jazyk, Druhý cizí jazyk, Základy společenských věd a Výtvarná výchova. Třetí část: Uživatelé se prolíná 2., 3. a 4. ročníkem. Také je součástí předmětů: Český jazyk a literatura, Anglický jazyk, Druhý cizí jazyk a Základy společenských věd. Čtvrtá část probíhá po celou dobu studia ve všech ročnících. Je obsažena v předmětech:

Český jazyk, Anglický jazyk, Druhý cizí jazyk, Základy společenských věd a Výtvarná výchova. A poslední pátá část opět prolíná celou dobou studia. Je zařazena do předmětů: Český jazyk, Anglický jazyk, Druhý cizí jazyk, Dějepis a Základy společenských věd.

K výše uvedeným pěti částem mediální výchovy bych zařadila také téma mé diplomové práce, a to kybervýchova. Kybervýchova zahrnuje občanské a sociální a personální kompetence z výše uvedených částí mediální výchovy a dále je rozšiřuje o nové pojmy. Mezi tyto pojmy můžeme zařadit informační etiku a netiketu. Kybervýchova by se měla samozřejmě také zabývat nebezpečím na internetu. Mezi internetová nebezpečí můžeme zahrnout kyberšikanu, kyberstalking, kybergrooming, spamy a hoaxy. Nesmíme zapomenout ani na důsledky porušování pravidel a zásad chování na internetu. Další pojmy, jsou pak na zvážení a domluvě každé školy a učitelů.

V každém případě musí první impulz přijít od učitelů, neboť právě pedagogové si musí uvědomit, že je potřeba tento aktuální problém řešit. Je to velmi obsáhlý problém, který zasahuje nejen do předmětu informatika. Kybervýchova může být zařazena také do předmětů: Základy společenských věd nebo Český jazyk a literatura. Zařazení do jiných předmětů je tématem k další diskuzi. Záleží pak na domluvě učitelů a jejich schopnostech obsáhnout toto téma v daném předmětu. Musí se také vyřešit, pro které ročníky toto téma bude použito. Domnívám se, že by působení kybervýchovou na žáky mělo začínat již v prvním ročníku střední školy a pokud bude vhodně rozděleno, může prolínat celou dobou studia.

ZÁVĚR

Tato diplomová práce se zabývá kybervýchovou žáků středních škol.

Cílem teoretické části práce bylo vypracování literární rešerše na téma kybervýchova. V teoretické části byly popsány pojmy internet a kyberprostor. Dále také bylo popsáno zajímavé téma informační etiky, její dějiny a důsledky jejího porušování. Vysvětlena byla pravidla a zásady chování na internetu, známé pod pojmem netiketa. Byla zde uvedeny faktory podporující neetické chování na internetu. Uvedena byla také možná nebezpečí internetu. Mezi tato nebezpečí patří kyberšikana, kybergrooming, kyberstalking, spam a hoaxy. Všechny uvedené pojmy byly v teoretické části diplomové práce popsány a u některých pojmů byly uvedeny i příklady skutečných událostí. Dále se práce věnovala začlenění kybervýchovy do škol. Na konci teoretické části byla uvedena rodinná smlouva o bezpečném užívání internetu. Na základě zpracování teoretické části se lze domnívat, že cíl pro tuto část byl splněn.

V praktické části diplomové práce byl formulován cíl: zjistit úroveň kybervýchovy na středních školách. Praktická část se zabývala kvantitativním výzkumem. Proběhlo dotazníkové šetření na vybraných středních školách. Byl zde uveden hlavní cíl a dílčí cíle výzkumu. Byly popsány výsledky výzkumu a na jejich základě bylo vyhodnoceno splnění cílů. Současně byly formulovány také čtyři hypotézy, na které měl výzkum odpovědět jejich potvrzením nebo vyvrácením. První hypotéza říká, že se ženy na internetu chovají lépe než muži. Tato hypotéza nebyla potvrzena. Na internetu se neustále slušně chová 46% mužů a 39% žen. Druhá hypotéza: Více než 75% žáků používá počítač s připojením na internet denně. Hypotéza byla potvrzena. 87,34% žáků používá počítač s připojením na internet denně. Třetí hypotéza zněla: Rodiče mají zájem o to, co děti dělají na internetu. Hypotéza byla vyvrácena. 88,03% žáků nemá zakázané ani zablokované www stránky s nevhodným obsahem a 78% žáků odpovědělo, že je rodiče na internetu vůbec nekontrolují. Poslední čtvrtá hypotéza: Učitelé nevěnují dostatek času kybervýchově. Hypotéza byla potvrzena. Pouze 12% žáků uvedlo, že chování a vystupování na internetu věnovali ve výuce spoustu času. Byla zde popsána tvorba dotazníku a volba výzkumného vzorku. Na středních školách byl proveden předvýzkum, který je také součástí praktické části. Dotazník obsahoval 18 otázek a získaná data byla zpracována matematicko-statistickými metodami. Každá otázka byla popsána a výsledky response přehledně zobrazeny v grafech a tabulkách. V interpretaci dat byly vyjádřeny výsledky hlavního a

dílčích cílů. Poslední kapitolu praktické části diplomové práce tvořil návrh projektu začleňujícího kybervýchovu jako součást výchovného systému. Vzhledem k obsáhlosti tématu bylo nejvhodnější zvolit zařazení kybervýchovy do průřezových témat. Byl zde uveden popis průřezových témat, které spadají do Školního vzdělávacího programu a jsou definovány Rámcovým vzdělávacím programem. Jednou z částí průřezových témat je mediální výchova, do které byla kybervýchova zařazena.

Tato práce může přispět středním školám při tvorbě nové části mediální výchovy. Získané a zpracované informace z dotazníků budou poskytnuty školám, na kterých byl výzkum proveden. Zpracovaná diplomová práce může napomoci k uvědomění si rizika chybějící kybervýchovy ve školách a donutí kompetentní osoby k zamyšlení a diskuzi nad tímto tématem.

ZÁVĚR V ANGLIČTINĚ

This thesis deals with cyber-education of high school students.

The target of theoretical part of the study was to develop a literature review on cyber-education. In the theoretical part were described terms the Internet and cyberspace. It is also described an interesting topic of information ethics, its history and consequences of violation. There are also explained rules and principles of conduct in the Internet, known as netiquette. There are presented the factors supporting the unethical behavior on the Internet. Mentioned are also possible dangers of the Internet. These dangerous include cyberbullying, kybergrooming, kyberstalking, spam and hoaxes. All these concepts are described in theoretical part of the study and some concepts are shown as examples of actual events.. Further the work deals with cyber-education inclusion in education to schools. And at the end of the theoretical part there is a family agreement on Internet security. Based on the theoretical treatment it can be assumed that the target for this part has been satisfied.

The practical part of the study was defined goal: to determine the level cyber-education in high schools. The practical part dealt with the quantitative research. Here was conducted a questionnaire survey of selected high schools. Here is given the main target and the partial targets. There have been reports of research results and on the basis of the objectives was evaluated. At the same time were also formulated four hypotheses on which research should answer the confirmation or refutation. The first hypothesis stated that women on the Internet behave better than men. This hypothesis wasn't confirmed. Always behave decently 46% of men and 39% of women on the Internet. The second hypothesis: More than 75% of students using a computer connected to the Internet daily. The hypothesis was confirmed. 87.34% of students using a computer connected to the Internet daily. The third hypothesis said: Parents are interested in what their children are doing on the Internet. The hypothesis was refuted. 88.03% of students have not any blocked or restricted websites with inappropriate content and 78% of students responded that their parents do not check them on the Internet. The fourth hypothesis: Teachers are not given enough time to cyber-education. The hypothesis was confirmed. Only 12% of students reported that the behavior and manners on the Internet occupied much time in teaching. There is a description of creation of the questionnaire and the choice of research sample. In high schools was a partial study, which is also part of the practical part. The questionnaire contained 18

questions and the data were processed by mathematical and statistical methods. Each issue is described and the results are clearly displayed in charts and tables. In interpreting of the data are presented results of main target and partial targets and confirm or refute hypotheses. The last part is the project incorporating cyber-education as part of the educational system. Given the extensiveness of the topic was to choose the most appropriate classification cyber-education into the cross-cutting themes. There is a description of cross-cutting issues that fall into the school educational program and are defined in the Framework Curriculum. One element of cross-cutting issues is media education, in which the cyber-education included.

This work may contribute to high schools in the development of new media education. Obtain and process information from the questionnaires will provided to schools where the research was conducted. Perhaps this work will help realize the risk of missing cyber-education in schools and forced to ponder and debate over this issue.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- [1] BRDIČKA, Bořivoj. Počítačová etika pro středoškoláky, SPOMOCNIK [online], 2002 [cit. 30. 5. 2011]. Dostupný z WWW: <http://www.spomocnik.cz/index.php?id_document=66>.
- [2] ČERNÝ, Michal. Hledání etického rozměru Internetu I. Lupa [online]. 2007 [cit. 30. 5. 2011]. Dostupný z WWW: <<http://www.lupa.cz/clanky/hledani-etickeho-rozmeru-internetu-i/>>.
- [3] ČINČERA, Jan. Informační etika: Sylabus k bakalářskému studiu informační vědy. Brno: Masarykova univerzita, 1997. 81s. ISBN 80-210-2981-1.
- [4] DŽUBÁK, Josef. Co je to hoax. Čím hoax škodí. HOAX [online], 2000- 2011 [cit. 30. 5. 2011]. Dostupný z WWW: <www.hoax.cz>.
- [5] FRIEDL, František. Komunikace v prostředí internetu. Zlín: Univerzita Tomáše Bati, Fakulta aplikované informatiky, Ústav pedagogických věd, 2010. 116s. Vedoucí diplomové práce PhDr. Pavel Opatrný.
- [6] HAMBRIDGE, Sally. Netiquette guidelines. Ali : Albury local InterNet [online]. 1995. Dostupný z WWW: <<http://www.albury.net.au/new-users/rfc1855.txt>>
- [7] HLÁSEK, Miroslav. Kyberšikana jako forma šikanování mezi žáky. Zlín: Univerzita Tomáše Bati, Fakulta aplikované informatiky, Ústav pedagogických věd, 2010. 98s. Vedoucí diplomové práce Ing. Mgr. Svatava Kašpárková, Ph.D.
- [8] HLAVATÝ, Josef. Didaktická technika pro učitele. Praha: Vysoká škola chemicko-technologická Praha, 2002. 119s. ISBN 80-7080-479-3.
- [9] HORÁK, Vladimír. Spam. CUNI [online], 2006 [cit. 30. 5. 2011]. Dostupný z WWW: <http://uvt1.cuni.cz/email/spam/index.html>
- [10] Charakteristika školy, GYMZL [online], 2006 [cit. 30. 5. 2011]. Dostupný z WWW: <http://www.gymzl.cz/page/2015.charakteristika-skoly/>
- [11] Charakteristika školy, Historie, GYOTR [online], 2007, [cit. 30. 5. 2011]. Dostupný z WWW: <<http://www.gyotr.cz/cz/charakteristika-skoly.html>>
- [12] CHRÁSKA, Miroslav. Metody pedagogického výzkumu. Základy kvantitativního výzkumu. 1. vyd. Praha: Grada, 2007. 265s. ISBN 978-80-2471369-4.

- [13] JANOŠ, Karel. Informační etika. Praha: Česká informační společnost, 1993. 66s. Dostupný z WWW: <<http://www.knihovnictvi.wz.cz/soubory/inf.etika.PDF>>.
- [14] KAŠPÁRKOVÁ, Svatava. Hodnoty a výchova sborník referátů z vědecké konference, která se konala 30. – 31. srpna 2007 na PdF MU v Brně. Hodnotová výchova v průřezových tématech RVP ZV. Brno: MSD, spol. s r. o., 2007. 533s. ISBN 978-80-86633-78-7.
- [15] Kolektiv autorů. Kyberšikana a její prevence Příručka pro učitele. 1. vyd. Plzeň: DRAGON PRESS s.r.o., 2009. 108s. ISBN 978-80-86961-78-1.
- [16] Kolektiv autorů. Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání (se změnami k 1. 9. 2007). [online]. Praha: Výzkumný ústav pedagogický, 2007. 124s. [cit. 30. 5. 2011]. Dostupný z WWW: <http://vuppraha.cz/wp-content/uploads/2009/12/RVPZV_2007-07.pdf>.
- [17] Kolektiv autorů. Rámcový vzdělávací program pro gymnázia.). [online]. Praha: Výzkumný ústav pedagogický, 2007. 104s. [cit. 30. 5. 2011]. Dostupný z WWW: <http://www.vuppraha.cz/wp-content/uploads/2009/12/RVPG-2007-07_final.pdf>. ISBN 978-80-87000-11-3.
- [18] KOPECKÝ, Kamil, KREJČÍ, Veronika. Rizika virtuální komunikace (Příručka pro učitele a rodiče). Olomouc: NET UNIVERSITY, 2010. 34s. ISBN 978-80-254-7866-0.
- [19] LIESSMANN, Konrad Paul, ZENATY, Gerhard. O myšlení: úvod do filosofie. Olomouc: Votobia, 1994. 377s. ISBN 80-85619-6.
- [20] Modelová situace, Pomoc online [online] 2011 [cit. 30. 5. 2011]. Dostupný z WWW: <<http://www.pomoconline.cz/internet-uz-znam>>.
- [21] O škole, SŠOT [online], [cit. 30. 5. 2011]. Dostupný z WWW: <<http://www.ssot.cz/ssot-zlin/o-skole/uvod/>>
- [22] PETRO, Jozef. Výkladový slovník internetu. Brno : CP Books, 2005. 160s. ISBN 80-722-6222-X.
- [23] PRŮCHA, Jan (ed.). Pedagogická encyklopedie. Praha: Portál, 2009. 936s. ISBN 978-80-7367-546-2.

- [24] Rodinná smlouva o bezpečném internetu. [online]. 2011. [cit. 30. 5. 2011]. Dostupný z WWW: <http://clanky.rvp.cz/wp-content/upload/prilohy/517/rodina_bezpecnostni_smlouvu.pdf>.
- [25] ŘEZNÍČKOVÁ, Eva. Analýza kybernetické šikany jako nového fenoménu v oblasti šikanování. Zlín: Univerzita Tomáše Bati, Fakulta humanitních studií, Ústav pedagogických věd, 2008. 83s. Vedoucí bakalářské práce Ing. Mgr. Svatava Kašpárková, Ph.D.
- [26] SHEA, Virginia. Netiquette. San Francisco CA 94118 : Albion Books, 1997. 155s. Online Edition 1.1. ISBN 0-9637025-1-3. Dostupný z WWW: <<http://www.albion.com/netiquette/book/index.html>>.
- [27] ŠATAVOVÁ, Lenka. Problematika dodržování netiquette v online komunikaci. Brno: Masarykova Univerzita, Filozofická fakulta, Ústav české literatury a knihovnictví, Kabinet informačních studií a knihovnictví, 2009. 58s., 3 str. příloh. Vedoucí diplomové práce PhDr. Michal Lorenz. ISSN 1802-9736.
- [28] Školní vzdělávací program Gymnázia a jazykové školy s právem státní jazykové zkoušky Zlín pro čtyřleté gymnázium „Škola s dobrým výhledem“. GJSZLIN [online], 2009. [cit. 30. 5. 2011]. Dostupný z WWW: <<http://www.gjszlin.cz/gztgm/ucebni-plany-studijnich-oboru.html>>.
- [29] Všeobecné informace a charakteristika školy, GJSZLIN [online], [cit. 30. 5. 2011]. Dostupný z WWW: <<http://www.gjszlin.cz/js/index.php>>
- [30] Zlatuška Jiří. Počítače, jejich užití či zneužití. MUNI [online], 1997. [cit. 30. 5. 2011].]. Dostupný z WWW: <<http://www.ics.muni.cz/zpravodaj/articles/92.html>>

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

CUNI	Význam první zkratky.
ČR	Význam druhé zkratky.
GJSZLIN	Gymnázium a jazyková škola Zlín
GYMZL	Gymnázium Zlín
GYOTR	Gymnázium Otrokovice
ICQ	Software pro Instant messaging
ICT	Information and Communication Technologies – informační a komunikační technologie
IE	Informační etiketa
MMS	Multimediální zpráva
OSN	Organizace Spojených Národů
RVP	Rámcový vzdělávací program
SMS	Služba krátkých textových zpráv
SPŠ	Střední průmyslová škola
ŠVP	Školní vzdělávací program
VB	Velká Británie
VIP	Very Important People
VOIP	Voice over IP, technologie umožňující přenos digitalizovaného hlasu
WI-FI	Bezdrátová komunikace v počítačových sítích
WWW	World Wide Web, čili soustava propojených hypertextových odkazů
ZŠ	Základní škola

SEZNAM GRAFŮ

Graf č. 1: Anketa: Cítíte se na Internetu „neviditelní“ a nenalezitelní?	22
Graf č. 2: Vyplněné dotazníky v jednotlivých školách.....	46
Graf č. 3: Určení pohlaví dotazovaných	47
Graf č. 4: Určení věku dotazovaných	48
Graf č. 5: Jak často používáš počítač s připojením na internet?.....	49
Graf č. 6: Kolik času trávíš na internetu?	50
Graf č. 7: Kde máš přístup k internetu?	51
Graf č. 8: Co na internetu vyhledáváš?.....	52
Graf č. 9: Co považuješ za výhody komunikace na internetu?.....	54
Graf č. 10: Co považuješ za nevhodné chování na internetu?	55
Graf č. 11: Máš od rodičů zakázané navštěvovat určité www stránky?.....	56
Graf č. 12: Kontrolují rodiče, co děláš na internetu?.....	57
Graf č. 13: Máte ve škole zakázané (zablokované) nějaké www stránky?	58
Graf č. 14: Vysvětloval/a vám učitel/ka, jak se máte chovat na internetu?.....	59
Graf č. 15: Povídáš si s rodiči nebo kamarády o tom, co děláš na internetu?	60
Graf č. 16: Viděl/a jsi někoho, jak dělá na internetu něco, co jsi považoval/a za nevhodné?.....	61
Graf č. 17: Víš, co je to kyberšikana?.....	62
Graf č. 18: Co je podle tebe kyberšikana?	63
Graf č. 19: Co je to netiketa?	65
Graf č. 20: Myslíš si, že se na internetu chováš slušně?.....	66
Graf č. 21: Chování na internetu – muži.....	68
Graf č. 22: Chování na internetu – ženy	68

SEZNAM TABULEK

Tabulka č. 1: Počty a procenta vyplněných dotazníků ve školách	46
Tabulka č. 2: Počty a procenta mužů a žen celkově	47
Tabulka č. 3: Počty a procenta mužů a žen v jednotlivých školách	47
Tabulka č. 4: Věkové rozložení	48
Tabulka č. 5: Četnost používání počítače s internetem	49
Tabulka č. 6: Čas strávený na internetu	50
Tabulka č. 7: Možnosti přístupu k internetu	51
Tabulka č. 8: Činnosti žáků na internetu	53
Tabulka č. 9: Výhody internetové komunikace	54
Tabulka č. 10: Volby nevhodného chování na internetu	55
Tabulka č. 11: Zákaz určitých www stránek od rodičů	56
Tabulka č. 12: Rodičovská kontrola používání internetu	57
Tabulka č. 13: Zablokované www stránky	58
Tabulka č. 14: Úroveň kybervýchovy	59
Tabulka č. 15: Zveřejnění práce na internetu	61
Tabulka č. 16: Setkání s nevhodným chováním	61
Tabulka č. 17: Kyberšikana	62
Tabulka č. 18: Kyberšikana – projevy	64
Tabulka č. 19: Netiketa	65
Tabulka č. 20: Chování na internetu	66
Tabulka č. 21: Porovnání chování na internetu mužů a žen	68

SEZNAM PŘÍLOH

PŘÍLOHA I:	Pravidla netikety
PŘÍLOHA II:	Rodinná smlouva o bezpečném užívání internetu
PŘÍLOHA III:	Dotazník
PŘÍLOHA IV:	Získaná data z dotazníků v souboru na dvd

PŘÍLOHA I: PRAVIDLA NETIKETY

Netiketa - Virginie Shea [26]

Pravidlo 1	Pamatujte, že komunikujete se člověkem a ne počítačem
Pravidlo 2	Na internetu se chovejte stejně jako v běžném životě
Pravidlo 3	Zjistěte, kde se nacházíte v kyberprostoru
Pravidlo 4	Respektujte čas ostatních lidí a šířku pásma
Pravidlo 5	Vytvořte si dobrou online pověst
Pravidlo 6	Sdílejte své odborné znalosti
Pravidlo 7	Pomáhejte dodržovat příliš ohnivé diskuze pod kontrolou
Pravidlo 8	Respektujte soukromí ostatních lidí
Pravidlo 9	Nezneužívejte své moci
Pravidlo 10	Buďte tolerantní k chybám jiných

Netiketa - Sally Hambridge [16]

- Komunikace One-to-One – jednoho s jedním. Tato část obsahuje pravidla pro email a talk.
- Komunikace One-to-Many – jednoho s více. Zde jsou uvedena pravidla pro Mailing Listy a News.
- Informační služby – Obsahují pravidla pro Gopher, Wais, www, MUD (Multi - User Dimension), MOO (Multi - User Dimensions objektově orientované)

Desatero počítačové etiky [30]

1. Nepoužiješ počítače, abys uškodil jinému člověku.
2. Nebudeš rušit jiné při práci s počítačem.
3. Nebudeš slídit v cizích počítačových souborech.
4. Nepoužiješ počítače, abys kradl.
5. Nepoužiješ počítače pro falešné svědectví.
6. Nezkopíruješ ani nepoužiješ programové vybavení v něčím vlastnictví, aniž bys za ně zaplatil.
7. Nepoužiješ cizí počítačové prostředky bez zmocnění nebo řádné kompenzace.

8. Nepřivlastníš si výsledek cizí duševní činnosti.
9. Budeš mít na paměti společenské důsledky programu, který píšeš, nebo systému, který navrhuješ.
10. Budeš používat počítače pouze tak, aby bylo zajištěno uznání a respekt tvých bližních.

PŘÍLOHA II: RODINNÁ SMLOUVA O BEZPEČNÉM UŽÍVÁNÍ INTERNETU

Rodinná smlouva o bezpečném užívání internetu

Dítě:

Rodič:

Smlouva rodičů

Vím, že internet může být kouzelným místem pro návštěvy mých dětí. Vím také, že se musím podílet na zajištění jejich bezpečnosti při používání. Chápu, že mi děti mohou pomoci a souhlasím s dodržováním následujících pravidel:

- Budu poznávat internetové služby, které mé dítě využívá, a webové stránky, které navštěvuje.
- Stanovím rozumná pravidla pro používání počítače a po projednání s dětmi je umístím poblíž počítače, aby byla na očích.
- Nebudu přehnaně reagovat, pokud mi děti řeknou o něčem „špatném“, co našly nebo udělaly na internetu.
- Pokusím se poznat internetové kamarády svých dětí.
- Pokusím se umístit domácí počítač do společného obytného prostoru celé rodiny.
- Oznámím podezřelé nebo zakázané aktivity a stránky odpovědným úřadům.
- Připravím nebo najdu seznam stránek doporučených pro děti.
- Budu pravidelně kontrolovat, co mé děti na internetu dělají a jaké stránky navštěvují.
- Budu hledat možnosti filtrování a blokování materiálů na internetu, které jsou pro děti nevhodné.
- Co nejčastěji budu se svými dětmi mluvit o jejich internetových výpravách a společně s nimi se budu účastnit jejich dobrodružství.

Souhlasím s výše uvedeným.

Podpis rodiče

Datum

Beru na vědomí, že mí rodiče souhlasili žít podle těchto pravidel, a souhlasím, že jim budu pomáhat surfovat po internetu společně se mnou.

Podpis dítěte

Datum

Smlouva dítěte

Vím, že internet může být skvělé místo poznání a zábavy. Vím také, že je pro mne důležité dodržovat pravidla chování na internetu, která zvýší jeho bezpečnost. Souhlasím s těmito pravidly:

- Při brouzdání internetem budu používat bezpečnou a rozumnou přezdívku, která neodhaluje osobní údaje moje ani mé rodiny.
- Přístupová hesla budu držet v tajnosti před všemi kromě rodičů. Nebudu si zřizovat jiné e-mailové účty bez vědomí a souhlasu rodičů.
- Nebudu zveřejňovat své osobní údaje ani údaje o rodičích a rodině, nebudu je sdělovat nikomu na internetu, nebudu je vyplňovat do dotazníků, ani posílat emailem.
- Osobními údaji jsou zejména jméno, adresa, číslo telefonu, věk, třída a název školy.
- Budu se chovat k ostatním, jak chci, aby se chovali oni ke mně.
- Na internetu se budu chovat způsobně, komunikovat slušně, nevyvolávat hádky, nepoužívat vyhrůžky ani sprostá slova.
- Osobní bezpečnost budu brát jako svou prioritu, protože vím, že na internetu jsou lidé, kteří předstírají, že jsou někdo jiný než ve skutečnosti.
- Pokud uvidím věci, které jsou špatné, odporné nebo sprosté, opustím stránku.
- Pokud dostanu obrázky, e-maily, zprávy nebo odkazy na stránky s nechutnými náměty nebo pokud jsem v chatovací místnosti, kde někdo používá sprostá slova nebo vyvolává nenávist, povím o tom rodičům.
- Pokud dostanu od někoho cizího e-mail nebo zprávu obsahující mé osobní údaje, poradím se okamžitě s rodiči, odkud tyto osobní údaje mohl získat.
- Nebudu dělat nic, o co mne žádá na internetu někdo cizí, obzvlášť pokud vím, že by se to nelíbilo mým rodičům.
- Budu upřímný ke svým rodičům a budu jim říkat o lidech, které potkám na internetu, aniž by se mě na to ptali.
- Nebudu volat, psát, mailovat, vyměňovat si zprávy ani se setkávat s někým, koho jsem potkal na internetu bez předchozího souhlasu rodičů a bez jejich přítomnosti.

- Chápu, že moji rodiče dohlíží na to, co dělám na internetu, a mohou používat software k omezení míst, která tam mohu navštěvovat. Dělají to proto, že mne mají rádi a chtějí mne ochránit.
- Naučím své rodiče lépe zacházet s internetem, abychom se mohli bavit společně a učit se novým věcem.

Souhlasím s výše uvedeným.

Podpis dítěte

Datum

Slibuji, že budu chránit bezpečnost mého dítěte na internetu a sledovat, jak jsou tato pravidla dodržována. Pokud mé dítě narazí na nebezpečnou okolnost a řekne mi o tom, budu reagovat rozvážně a v dobré víře bez očerňování kohokoliv. S klidem proberu celou záležitost s dítětem tak, aby tato zkušenost přispěla k zvýšení jeho bezpečnosti při dalším surfování na internetu.

Podpis rodiče

Datum

Zpracováno podle ICRA (<http://www.icra.org/kids/familycontract>), další informace na www.safer-internet.cz

PŘÍLOHA III: DOTAZNÍK.

Dotazník - Kybervýchova

Milá studentko, milý studente, jmenuji se Tereza Čapková a studuji na Univerzitě Tomáše Bati ve Zlíně. Zpracovávám diplomovou práci na téma kybervýchova žáků středních škol. Prosím tě o vyplnění tohoto krátkého dotazníku. Dotazník je anonymní. Nikam se nepodepisuj. Nikdo ze spolužáků ani vyučujících nezjistí tvé odpovědi, proto prosím o pravdivé zodpovězení všech otázek.

1. Pohlaví

- ☐ muž
- ☐ žena

2. Věk

- ☐ méně než 18 let
- ☐ 18 let a více

3. Jak často používáš počítač s připojením na internet?

- ☐ každý den
- ☐ několikrát za týden
- ☐ jednou týdně
- ☐ méně

4. Kolik času trávíš na internetu?

- ☐ méně než hodinu
- ☐ 1-2 hodiny
- ☐ více než 2 hodiny

5. Kde máš přístup k internetu?

Zaškrtni všechny možnosti, které používáš.

- ☐ doma ve svém pokoji
- ☐ doma ve společné místnosti
- ☐ ve škole
- ☐ wifi zdarma kdekoli ve městě nebo restauracích
- ☐ kdekoli na mobilu
- ☐ jinde

6. Co většinou na internetu vyhledáváš?

Zaškrtni vše, co vyhledáváš.

- ☐ informace do školy
- ☐ hry a zábavu
- ☐ používám email
- ☐ používám sociální sítě (facebook,...)
- ☐ stahuji filmy, hudbu, atd.
- ☐ prohlížím si různé stránky
- ☐ seznamuji se
- ☐ chatuji

- ☐ vyjadřuji své názory v diskuzních forech
- ☐ vedu svůj internetový blog
- ☐ vytvářím internetové stránky
- ☐ prohlížím stránky s erotickou tematikou

7. Co považuješ za výhody komunikace na internetu?

Zaškrtni všechny možnosti, se kterými souhlasíš.

- ☐ anonymita - nikdo nezjistí, kdo doopravdy jsem
- ☐ odvaha - napíšu i věci, které bych si nedovolil říct, oslovím neznámé lidi
- ☐ informovanost - mám přehled o lidech, co dělají, atd.
- ☐ důvěrnost - nikdo jiný o komunikaci neví

8. Co považuješ za nevhodné chování na internetu?

Zaškrtni všechny možnosti, které považuješ za správné.

- ☐ pomlouvání kamarádů a známých popř. firem
- ☐ prohlížení erotických stránek
- ☐ vymyšlené negativní nebo vulgární komentáře
- ☐ vystupování pod jinou identitou
- ☐ nelegální stahování filmů, hudby, her, ...
- ☐ kyberšikana
- ☐ rozesílání řetězových zpráv

9. Máš od rodičů zakázané navštěvovat určité www stránky?

- ☒ ano, mám zakázané i zablokované určité www stránky
- ☒ zakázané ano, ale ne zablokované
- ☒ ne, můžu se dívat, na co chci

10. Kontrolují rodiče, co děláš na internetu?

- ☒ ano, neustále
- ☒ ano, občas
- ☒ ne, vůbec

11. Máte ve škole zakázané (zablokované) nějaké www stránky?

- ☒ ano
- ☒ ne
- ☒ nevím

12. Vysvětloval/a vám učitel/ka, jak se máte chovat na internetu?

- ☒ ano, věnovali jsme tomu hodně času
- ☒ ano, něco říkal/a
- ☒ ne

13. Povídáš si s rodiči nebo kamarády o tom, co děláš na internetu?

- ☒ ano, říkám vše.
- ☒ ano, ale říkám pouze něco.
- ☒ ne, nikdo nemusí vědět, co na internetu dělám.

14. Viděl/a jsi někoho, jak dělá na internetu něco, co jsi považoval/a za nevhodné?

☐ ano, několikrát

☐ ano, jednou

☐ ne, vůbec

15. Víš co je to kyberšikana?

☐ šikana za pomoci informačních technologií

☐ psychická šikana

☐ fyzická šikana

16. Co je podle tebe kyberšikana?

Zaškrtni všechny správné odpovědi.

☐ ničení majetku oběti

☐ výhružné sms

☐ fotomontáže

☐ fyzické ubližování

☐ obtěžující telefonáty

☐ urážlivé emaily

☐ zveřejnění tajných informací

☐ pomlouvání a hanlivé básničky

☐ vyhrožování a zastrašování

17. Co je to netiketa?

☐ způsob chování na internetu

☐ pravidla a zásady chování na internetu

☐ pravidla pro vystupování IT odborníků

18. Myslíš si, že se na internetu chováš slušně?

☐ ano, neustále

☐ ano, až na pár výjimek

☐ ne

Děkuji za vyplnění dotazníku.